

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทุกวงการต่างยอมรับกันว่าวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานของการเกิดเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น การศึกษาการเจริญเติบโตของแมคที เรียนำไปสู่การค้นพบ เพนนิซิลิน ความรู้เรื่องโมเมนต์ของ แรงเสียดทานและความเร็วของลม นำไปสู่การประดิษฐ์กังหันลมเพื่อใช้งานต่าง ๆ เป็นที่น่าสังเกต อีกอย่างหนึ่งว่าประเทศที่พัฒนาแล้วและมี เศรษฐกิจที่มั่นคงมักจะเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้า ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูง เช่นสหรัฐอเมริกา เยอรมัน และญี่ปุ่น เป็นต้น ดังนั้นจึง อาจกล่าวได้ว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ (โครงการ พัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2526 : 1) ซึ่ง สอดคล้องกับคำกล่าวของนายดำรง ลัทธพิพัฒน์ อธิการบดีว่า การกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และหลังงานที่ว่า "กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและผลงาน เป็นกระดูกสันหลังของการ พัฒนาประเทศ" (นสพ. รวมประชาชาติธุรกิจ 3 สิงหาคม 2526 : 13)

โครงการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2526 : 1-2) กล่าวว่าสำหรับประเทศไทยแม้จะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ แต่เท่าที่ ผ่านมาการพัฒนาประเทศยังคงดำเนินไปอย่างเชื่องช้าไม่สอดคล้องกับแนวโน้มขยายเร่งรัดพัฒนา ประเทศดังที่วางไว้ที่เป็นเช่นนี้ เพราะขาดผู้มีความรู้ความสามารถสูง เป็นพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่จะทำการวิจัยศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำทรัพยากรเหล่านี้มาใช้ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด หรือประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีต่าง ๆ หรือปรับเทคโนโลยีที่ถ่ายทอดมาจากต่างประเทศให้เหมาะสมกับสภาพการพัฒนาของประเทศ ประเทศไทยจึงเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ พัฒนาไปอย่างเชื่องช้าไม่สามารถริเริ่มหรือขยายงานด้านอุตสาหกรรมออกไปได้อย่างกว้างขวาง และรวดเร็ว เหมือนกับประเทศอื่น ๆ ทั้งยังต้องพึ่งเทคโนโลยีจากต่างประเทศตลอดมา

แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพการตื่นตัวทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย ในปัจจุบันดัง เช่น การค้นพบแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ตลอดจนการจัดตั้งคณะกรรมการโครงการ

พัฒนาอุตสาหกรรมแถบชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Sea Board) หรือเมื่อศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ส่วนที่ 3 ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องการปรับโครงสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ พบว่าได้มีนโยบายที่จะเสริมสร้างพื้นฐานและสมรรถภาพทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สร้างสิ่งจูงใจให้เอกชนและรัฐวิสาหกิจนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับต่างประเทศ ตลอดจนสนับสนุน การดัดแปลง และพัฒนาเทคโนโลยีจากต่างประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทย สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นดัชนีชี้ให้เห็นเด่นชัดว่าในอนาคตประเทศไทยต้องการบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูง เป็นพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อช่วยดำเนินการพัฒนาประเทศไทยตามแผนที่วางไว้

และเมื่อพิจารณาถึงสภาพการผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศพบว่า ผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูง เป็นพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ มีแนวโน้มที่จะเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะวิทยาศาสตร์น้อยลงทุกปี ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานและทำนอยพฤติกรรม การเลือกคณะวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีความสามารถสูงทางด้านวิทยาศาสตร์ หันมาสนใจเลือกศึกษาต่อในคณะวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาตามแนวทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory of Reasoned Action) ของฟิชไบน์และไอเซน (Fishbein and Ajzen 1975, Ajzen and Fishbein 1980) เพราะทฤษฎีนี้พยายามที่จะตอบคำถามที่ว่าทำไมคนจึงมีทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเช่นนี้ ซึ่งจะเป็นการทำให้เข้าใจถึงเจตนาเชิงพฤติกรรม และทำให้สามารถทำนายพฤติกรรมได้อย่างถูกต้อง (Ajzen and Fishbein 1980 : 7) และทฤษฎีนี้ยังสามารถที่จะอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมให้ได้มากที่สุดด้วยจำนวนตัวแปรน้อยที่สุด (ธีระพร อูวรรณไพ 2527 : 13)

ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลสามารถสรุปได้ดังนี้ (ธีระพร อูวรรณไพ 2527 : 11-12)

ข้อสมมติ มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่ตนมีอย่าง เป็นระบบ มนุษย์พิจารณาผลที่ อาจเกิดจากการกระทำของตนก่อนตัดสินใจลงมือทำหรือไม่ทำพฤติกรรมหนึ่ง

ใจความของทฤษฎี

1. พฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมของ เจตนาของบุคคล เจตนาเชิง พฤติกรรม (Behavioral Intention หรือ I) ของบุคคลจึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้เคียงกับการกระทำ

2. เจตนาเชิงพฤติกรรมขึ้นอยู่กับตัวกำหนด 2 ตัวคือ

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการประเมินทางบวก-ลบของบุคคลต่อการกระทำ เรียกว่าทัศนคติต่อพฤติกรรม (A_B)

A_B ขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral beliefs หรือ b) และการประเมินผลการกระทำ (Evaluation of Consequences หรือ e) เขียนเป็นสมการได้ว่า

$$A_B = f \left[\sum_{i=1}^n b_i e_i \right]$$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 ปัจจัยทางสังคม เป็นการประมาทของบุคคลว่าคนจะมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm หรือ SN) เพียงใด กลุ่มอ้างอิงหมายถึงบุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อบุคคลผู้นั้น

SN ขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อการกระทำของคน (Normative Belief หรือ NB) ซึ่งหมายถึงความเชื่อที่ว่าบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มอ้างอิงประสงค์จะให้คนทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นเพียงใด และ SN ยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Comply หรือ MC) เขียนเป็นสมการได้ว่า

$$SN = f \left[\sum_{i=1}^n NB_i MC_i \right]$$

3. จากข้อ 1 และ 2 สามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$B \sim I = f \left[A_B W_1 + SNW_2 \right]$$

W_1 และ W_2 เป็นน้ำหนักที่จะได้จากการคำนวณสมการถดถอยพหุคูณ

4. ความสำคัญของทัศนคติต่อพฤติกรรมและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนหนึ่งขึ้นกับเจตนาเชิงพฤติกรรมหรือพฤติกรรม เองนั่นคือพฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจถูกกำหนดโดยทัศนคติต่อพฤติกรรมมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนพฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่าจากทัศนคติต่อพฤติกรรม แต่พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งสองใกล้เคียงกัน ความสำคัญของปัจจัยทั้งสองอาจแตกต่างกันจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง

5. ตัวแปรภายนอก (External variables) เช่นตัวแปรชีวสังคม ทัศนคติต่อเป้าหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือบุคลิกภาพจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก็คือ เมื่อตัวแปรนั้น ๆ มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หรือมีอิทธิพลต่อน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรทั้งสองนี้ต่อ เจตนาเชิงพฤติกรรม

6. การกำหนดพฤติกรรมที่จะศึกษาจำเป็นต้องกำหนดโดยคำนึงถึง

6.1 การกระทำ (Action) จะต้องกำหนดว่าเป็นการกระทำอย่างเดี่ยว (Single act) เช่นการให้ลูกกินอาหาร การสูบบุหรี่ เป็นต้น หรือ เป็นประเภทพฤติกรรม (Behavior category) เช่นการออกกำลังกาย ซึ่งอาจประกอบด้วยการกระทำย่อย ๆ หลายการกระทำ เป็นต้นว่า การวิ่ง การกระโดดเชือก หรือการเล่นฟุตบอล

6.2 เป้าหมาย (Target) หมายถึงเป้าหมายของการกระทำ เช่นการให้ลูกกินอาหารข้างต้นอาจกำหนด เป้าหมายให้เป็นนมแม่

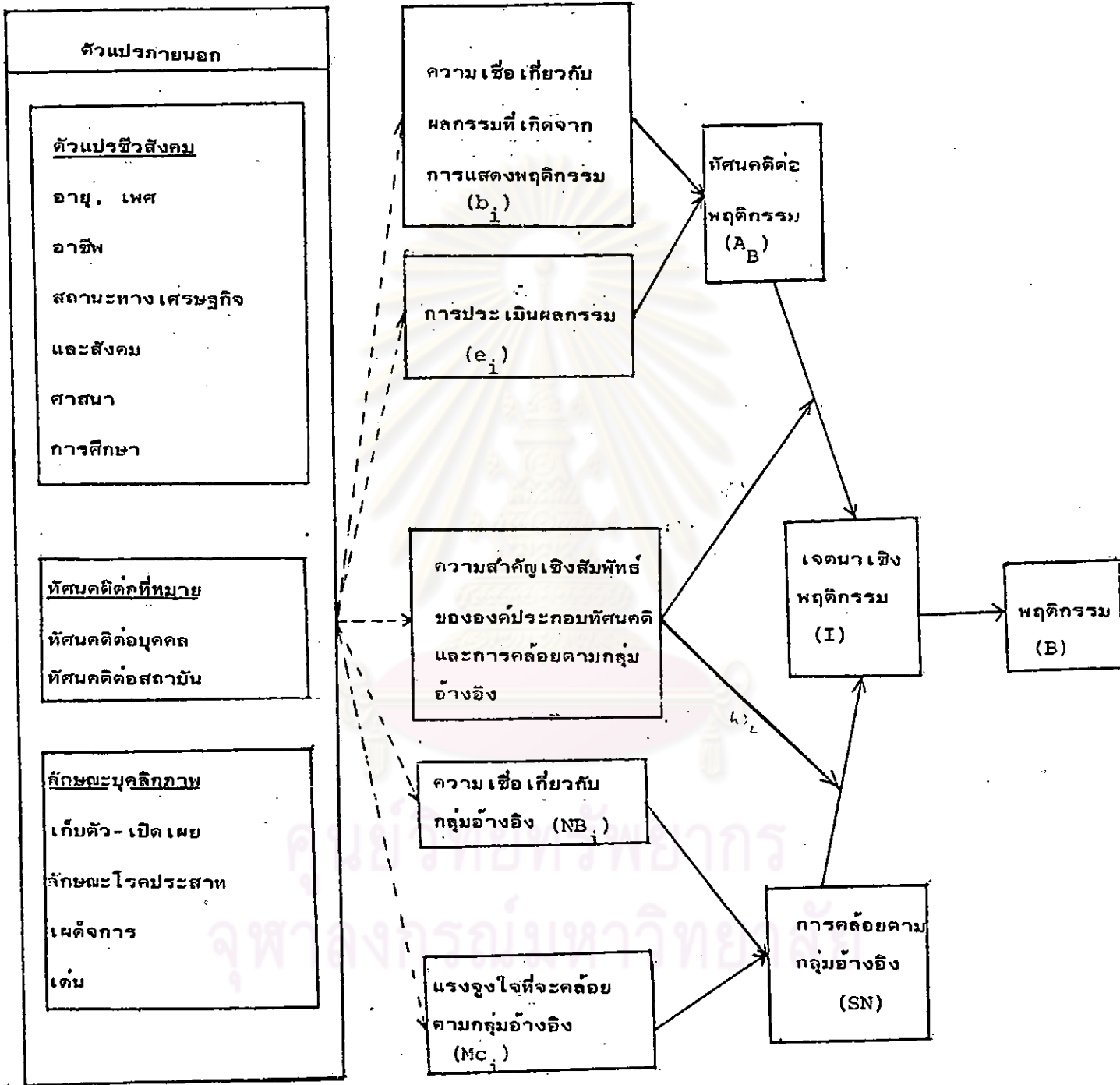
6.3 เวลา (Time) หมายถึงเวลาที่พฤติกรรมที่เราสนใจศึกษาจะเกิดขึ้น เช่น การกินนมแม่ตอนค่ำ

6.4 บริบท (Context) หมายถึงสถานการณ์ที่พฤติกรรมที่เราสนใจศึกษาจะเกิดขึ้น เช่นการกินนมแม่ที่บ้าน

การกำหนดพฤติกรรมที่จะศึกษานี้สามารถกำหนดให้มีความจำเพาะได้ตามที่เราสนใจจะศึกษา เมื่อกำหนดพฤติกรรมได้แล้วการวัดทัศนคติต่อพฤติกรรม ก็จะต้องวัดให้สอดคล้องกับพฤติกรรม เช่น ทัศนคติต่อการให้ลูกกินนมแม่ที่บ้านตอนค่ำ ส่วนการวัดพฤติกรรมจำเป็นต้องวัดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดขึ้น

ข้อจำกัดของทฤษฎี (ธีระพร อุวรรณโณ ม.ป.ป. : 2)

1. อาจมีพฤติกรรมบางพฤติกรรมที่ทฤษฎีอธิบายไม่ได้ เช่นการระบายอารมณ์ที่ทันใจ หรือพฤติกรรมในการทำงานที่คนมีทักษะอยู่แล้ว เช่น การขับรถ การเปิดหน้าหนังสือ
2. อาจมีคนบางคนที่ทฤษฎีอธิบายไม่ได้ เช่นคนที่มีการตัดสินใจโดยกระบวนการที่แตกต่างไปจากแนวของทฤษฎีนี้ หรือคนที่แสดงพฤติกรรมโดยไม่ได้คิดใคร่ครวญเลย
3. การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอาจจะยัง เป็นวิธีที่ไม่ดีที่สุด
4. อาจมีองค์ประกอบอย่างอื่นที่มีความสำคัญอีก แต่ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานเพียงพอ

----- แสดงความเป็นไปได้ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกกับตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎี
 _____ แสดงความสัมพันธ์โดยตรงเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎี

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Ajzen and Fishbein 1980 : 84)

ต่อไปจะกล่าวถึงรายละเอียดของตัวแปรแต่ละตัวตามทฤษฎีนี้

1. พฤติกรรม (Behavior) การที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมได้จะต้องทำความเข้าใจ
สิ่งเหล่านี้ (Ajzen and Fishbein 1980 : 29-39)

1.1 พฤติกรรมและผล (Behaviors Versus Outcomes)

ผลกับพฤติกรรมต่างกัน เพราะผลอาจจะเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกเหนือ
จากพฤติกรรม และพฤติกรรมหลาย ๆ พฤติกรรมที่ต่างกันอาจจะนำมาซึ่งผลเดียวกัน เช่น การที่ท่า
คะแนนสอบได้ดีอาจจะมาจากพฤติกรรมต่าง ๆ กัน เช่น ตั้งใจเรียน อ่านหนังสือมาก จำเนื้อหาได้มาก
หรือลอกคำตอบจากคนอื่นเวลาสอบ ดังนั้นในการศึกษาเราจะต้องกำหนดให้แน่ชัดว่าเราจะศึกษา
พฤติกรรมหรือผล

1.2 การกระทำเดี่ยว และประเภทพฤติกรรม (Single Action Versus Behavioral Categories)

เราไม่สามารถที่จะสังเกตประเภทพฤติกรรมได้โดยตรง เพราะว่าประเภท
พฤติกรรมหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยการกระทำเฉพาะหลายการกระทำ เช่น เราไม่สามารถที่จะสังเกต
"ความก้าวร้าว" ได้แค่เราสามารถสังเกตการกระทำเฉพาะหรือการกระทำเดี่ยว ซึ่งเรานิยามว่า
เป็นความก้าวร้าวหรือไม่ก้าวร้าวได้

1.2.1 การกระทำเดี่ยว (Single Action)

การกระทำเดี่ยว เป็นพฤติกรรมเฉพาะที่บุคคลกระทำ เราสามารถวัดการ
กระทำเดี่ยวได้แต่ต้องให้นิยามชัดเจนเพียงพอ เพื่อที่เราจะได้กำหนดอย่างถูกต้องว่าการกระทำ
นั้นถูกต้องหรือไม่ การกระทำบางอย่างสังเกตได้ยาก เช่นการอ่านค่าเดือนเกี่ยวกับสุขภาพบนของ
นุรี ดังนั้นปัญหาที่คือจะต้องนิยามการกระทำให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความตรงกันในการสังเกตของผู้
สังเกต โดยประเมินจากตรรกะความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต

1.2.2 ประเภทพฤติกรรม (Behavioral Categories)

ประเภทพฤติกรรม เป็นกลุ่มของการกระทำ เราไม่สามารถที่จะสังเกตประเภท
พฤติกรรมได้โดยตรงต้องอนุมานจากการกระทำเดี่ยว ปัญหาของการวัดประเภทพฤติกรรมคือจะต้อง

ใช้การกระทำเดียวจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดการกระทำเดียวที่สัมพันธ์กับประเภทพฤติกรรมนั้น ๆ ให้มากที่สุด และการกระทำเดียวจะต้องสังเกตได้โดยตรงและมีความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต และทำการสังเกตการกระทำแต่ละการกระทำแล้วนำมาให้คะแนนคะแนนรวมที่ได้ เป็นกรณีในการวัดปริมาณของประเภทพฤติกรรม เช่น ประเภทพฤติกรรมควบคุมอาหาร (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การคำนวณกรณีการควบคุมอาหาร

น้ำหนัก	การกระทำเดียว	คนที่ 1		คนที่ 2	
		การกระทำ	คะแนน	การกระทำ	คะแนน
-1	รับประทานของขมเสียก่อนถึงเวลาอาหาร	+1	-1	-1	+1
-1	รับประทานไอศกรีม	+1	-1	-1	+1
+1	ดื่มกาแฟไม่ใส่น้ำตาล	-1	-1	+1	+1
+1	ดื่มเครื่องดื่มที่มีแคลอรีต่ำ	-1	-1	-1	-1
+1	รับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ	+1	+1	-1	-1
-1	รับประทานอาหารจำพวกแป้ง	+1	-1	-1	+1
-1	รับประทานผลไม้และของหวานหลังอาหารค่ำ	+1	-1	-1	+1
-1	ดื่มเบียร์	+1	-1	+1	-1
+1	รับประทานยาลดความอ้วน	-1	-1	-1	-1
-1	รับประทานขนมปัง	-1	+1	-1	+1
กรณีการควบคุมอาหาร		-6		+2	

คะแนนรวม ที่ได้ นี้ เป็นกรณีของประเภทพฤติกรรมจากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่าคนที่ 2 จะมีพฤติกรรมการควบคุมอาหารมากกว่าคนที่ 1

1.3 ความจำเพาะของพฤติกรรม

การวัดพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเดี่ยวหรือประเภทพฤติกรรมจะมีความแม่นยำมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความจำเพาะของพฤติกรรม และความจำเพาะของพฤติกรรมขึ้นอยู่กับ

1.3.1 การกระทำ (Action)

1.3.2 เป้าหมาย (Target)

1.3.3 บริบท (Context)

1.3.4 เวลา (Time)

(รายละเอียดได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น หน้า 5)

ถ้าความจำเพาะของพฤติกรรมมีมาก การวัดพฤติกรรมก็จะแม่นยำมากขึ้น เช่นการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีในสมัยหน้า (Ajzen and Fishbein 1980 : 261)

การกระทำคือ การลงคะแนนเสียง

เป้าหมายคือ การเลือกตั้งประธานาธิบดี

เวลาคือ การเลือกตั้งสมัยหน้า

บางครั้งเราอาจจะสนใจการกระทำหนึ่งในเป้าหมายหนึ่ง แต่เราอาจจะสนใจบริบทและเวลาไม่มากนักดังนั้นเราจะต้องพิจารณาในทุก ๆ บริบทและสิ่งเกิดตลอดเวลาที่พฤติกรรมอาจจะเกิดขึ้น

1.4 ระดับการวัดพฤติกรรม

การสังเกตหรือการวัดการกระทำเดี่ยวอาจจะทำได้หลายวิธีต่าง ๆ กันดังนี้

1.4.1 วิธีที่ให้บุคคลมีทางเลือก 2 ทาง คือกระทำพฤติกรรม หรือไม่กระทำพฤติกรรม เช่น เขามีรถไปทำงานหรือไม่

1.4.2 วิธีที่ให้บุคคลมีทางเลือกมากกว่า 2 ทางที่เขาสามารถเลือกได้ เช่น เขาเดินทางไปทำงานด้วยยานพาหนะใด

_____ รถยนต์ส่วนตัว	_____ โดยสาธารณชนของผู้อื่น
_____ รถประจำทาง	_____ แท็กซี่
_____ รถมอเตอร์ไซด์	_____ รถจักรยาน 2 ล้อ
_____ เดิน	

ทาง เลือกเหล่านี้ อาจจะมีมองว่า เป็นกลุ่มของการกระทำ เดียวที่จะกระทำหรือไม่กระทำ

1.4.3 วิธีที่วัดหรือสังเกตปริมาณของการกระทำที่เกิดขึ้น เช่นสนใจว่า เขาบริจาคเงินหรือไม่ และบริจาคเป็นเงินเท่าไร ซึ่งจะมีจำนวนเงินหลายจำนวนให้เลือก

_____ ไม่บริจาค	_____ § 1 - § 10
_____ § 11 - § 25	_____ § 26 - § 50
_____ § 51 - § 100	_____ § 101 - § 1000
_____ มากกว่า § 1000	

1.4.4 วิธีสังเกตพฤติกรรมที่ซ้ำ ๆ กัน ซึ่งมีวิธีการวัด 2 วิธีคือ

ก) ความถี่สัมบูรณ์ (The Absolute Frequency) คือวัดจำนวนครั้งที่บุคคลกระทำพฤติกรรม

ข) ความถี่สัมพัทธ์ (The Relative Frequency) คือหาสัดส่วนหรือจำนวน เปอร์เซ็นต์ที่เขากระทำพฤติกรรมนั้น

ตัวอย่างการวัดความถี่สัมบูรณ์

บุคคลโดยสารรถประจำทางไปทำงาน

_____ ไม่ได้โดยสารเลยในเดือนมีนาคม	_____ 1-5 วันในเดือนมีนาคม
_____ 6-10 วันในเดือนมีนาคม	_____ 11-15 วันในเดือนมีนาคม
_____ 16-20 วันในเดือนมีนาคม	_____ 21-25 วันในเดือนมีนาคม

ตัวอย่างการวัดความถี่สัมพัทธ์

เมื่อซื้อเบียร์บุคคลจะซื้อ Schlitz

_____ ไม่เคย	_____ 1 ใน 6 ครั้ง
_____ 2 ใน 6 ครั้ง	_____ 3 ใน 6 ครั้ง
_____ 4 ใน 6 ครั้ง	_____ 5 ใน 6 ครั้ง
_____ 6 ใน 6 ครั้ง	

ดังนั้น เมื่อต้องการทราบว่าบุคคลกระทำพฤติกรรมบ่อยเพียงไร ต้องวัดความถี่สัมบูรณ์ เมื่อต้องการทราบถึงสัดส่วนของจำนวนครั้งที่ เกิดพฤติกรรมต้องวัดความถี่สัมพัทธ์

การใช้การสังเกตซ้ำโดยสังเกตการกระทำ เดียวที่เป็นการกระทำ เดิมสามารถสังเกต ได้ทั้งในเงื่อนไขที่มีสภาพเหมือนกันหรือสภาพต่างกัน (Fishbein and Ajzen 1974 : 60)

ทางเลือกจากตัวอย่างข้างต้นอาจจะคิด เป็นการกระทำ เดียวที่บุคคลจะกระทำหรือไม่ กระทำก็ได้

1.5 พฤติกรรมจากคำรายงานของตนเอง

พฤติกรรมบางอย่างไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงจึงต้องใช้วิธีรายงานด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าผลที่ได้จากการรายงานด้วยตนเองจะมีความแม่นยำน้อยกว่าการสังเกตพฤติกรรมโดยตรง แต่ก็ได้รับการยอมรับในการนำมาใช้ถ้าหากว่าพฤติกรรมนั้นไม่สามารถที่จะสังเกตได้ วิธีการวัดด้วยการรายงานด้วยตนเองของประเภทพฤติกรรมจำเป็นจะต้องบอกกลุ่มของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับประเภทพฤติกรรมนั้น แล้วให้เขาคอมว่ากระทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่ดังตารางที่ 1 วิธีการรายงานด้วยตนเอง เป็นวิธีวัดที่เป็นประโยชน์ถ้าเราสนใจการรับรู้ตนเองของบุคคล และวิธีนี้เป็นวิธีที่ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย

2. เจตนา (Intention) (Ajzen and Fishbein 1980 : 41-52)

จากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล เจตนาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมแต่ไม่ได้หมายความว่า การวัดเจตนาจะเป็นการเพียงพอที่จะทำนายพฤติกรรมเสมอไป ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มี

อิทธิพลต่อความหนักแน่นในการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาและพฤติกรรม องค์ประกอบ เหล่านี้คือความสอดคล้องระหว่างเจตนาและพฤติกรรม และความคงอยู่ของเจตนา และถ้าการ วัดมีลักษณะ เป็นนามธรรมหรือมีลักษณะทั่วไปในการวัด เจตนามากเท่าใดก็ยิ่งมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมค่ามากเท่านั้น (Ajzen and Fishbein 1973 : 43)

2.1 ความสอดคล้องระหว่างเจตนาและพฤติกรรม

ในการใช้เจตนาทำนายพฤติกรรมนั้นถ้าต้องการให้มีความแม่นยำตรงมากขึ้น จำเป็น จะต้องวัดเจตนาและพฤติกรรมให้สอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 คือ การกระทำ เป้าหมาย ยริบท และ เวลา

2.1.1 ความสอดคล้องกับการกระทำเดียว

เจตนาของบุคคลที่มีต่อการกระทำเดียวอาจจะวัดโดยถามว่า เขาเจตนาที่จะ ทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น หรือวัดความน่าจะเป็นของบุคคลว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่ง เรียกว่า การวัดเจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) เช่น

ฉันเจตนาจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมัชชา

เป็นไปได้ _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ เป็นไปไม่ได้
มากที่สุด มาก น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย มาก มากที่สุด
2 อย่าง

หรือ

โอกาสที่ฉันจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในสมัชชาประมาณ _____ %

2.1.2 ความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่มีหลายทางเลือก

การวัดเจตนาต่อพฤติกรรมที่มีหลายทางเลือก เป็นการวัดจำนวนทางเลือก ของพฤติกรรมที่บุคคลกระทำ ซึ่งอาจจะ เป็นพฤติกรรมที่ต่างกันหรือพฤติกรรมเดียวกันแต่ปริมาณต่าง กัน เช่นจำนวนเงินที่บริจาค ในกรณีของการกระทำเดียว คาดว่าเจตนาจะทำนายการเลือกได้ถ้ามี ความสอดคล้องกันระหว่างการวัด 2 ครั้ง การวัดเจตนาต่อพฤติกรรมที่มีหลายทางเลือกนี้มีวิธีวัด 2 วิธีคือ

ก. คำถามปลายเปิด โดยมีตัวเลือกให้ เช่น

ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี 1976

- _____ ฉันเจตนาจะออกเสียงให้เจอร์ลด์ ฟอร์ด
- _____ ฉันเจตนาจะออกเสียงให้จิมมี คาร์เตอร์
- _____ ฉันเจตนาจะออกเสียงให้ผู้สมัครคนอื่น
- _____ ฉันเจตนาจะไม่ไปออกเสียง

ข. คำถามปลายเปิด ใช้เมื่อต้องการวัดเจตนาเมื่อต้องการทราบปริมาณ

หรือความถี่

2.1.3 ระดับการวัดเจตนาเชิงปริมาณ

เป็นการวัดความน่าจะเป็นเชิงอัตนัยของเจตนาที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมแต่ละพฤติกรรม และยังสามารถใช้ทำนายทางเลือกต่าง ๆ ได้อีก เช่น

ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีปี 1976

_____ โอกาสที่ฉันจะเลือกเจอร์ลด์ ฟอร์ด	30 %
_____ โอกาสที่ฉันจะเลือกจิมมี คาร์เตอร์	40 %
_____ โอกาสที่ฉันจะเลือกผู้สมัครคนอื่น	5 %
_____ โอกาสที่ฉันจะไม่ไปออกเสียง	25 %

ตามเหตุผลที่ว่าบุคคลจะกระทำในสิ่งที่เขากำหนดความน่าจะเป็นเชิงอัตนัยไว้สูงที่สุด ดังนั้น

ในกรณีนี้เราสามารถทำนายได้ว่า เขาจะเลือกจิมมี คาร์เตอร์

2.1.4 ความสอดคล้องกับประเภทพฤติกรรม

การวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับประเภทพฤติกรรมนั้น จะต้องวัดเจตนาที่มีต่อการกระทำเดียวโดยการวัดเจตนาและการกระทำเดียวกัน ๆ จะต้องมีความสอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 คือ การกระทำ เป้าหมาย บริบท และ เวลา และเราสามารถคำนวณหาความถี่ของเจตนาเชิงพฤติกรรมได้เช่นเดียวกับการวัดประเภทพฤติกรรมในตารางที่ 1

2.2 ความคงอยู่ของเจตนา

การวัดเจตนา ไม่ใช่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมที่ดีเสมอไป เพราะว่าเจตนาสามารถเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและการวัดเจตนาก่อนที่จะสังเกตพฤติกรรมอาจจะต่างจากเจตนาขณะที่พฤติกรรมนั้นถูกสังเกต นั่นคือยิ่งระยะเวลาในการวัดเจตนาและพฤติกรรมห่างกันมากเท่าใด การทำนายพฤติกรรมจากเจตนาจึงจะมีความแม่นยำตรงลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้ามาในระหว่างนั้นหรือได้รับข้อมูลใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นทำให้เจตนาเปลี่ยนไป ดังนั้นเพื่อให้การทำนายพฤติกรรมจากเจตนามีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องวัดเจตนาให้ใกล้กับการวัดพฤติกรรมมากที่สุด

ในการทำนายพฤติกรรมจากเจตนาโดยทั้งช่วงเวลาเวลานั้นโดยปกติมักจะไม่นิยมใช้การวัดเป็นรายบุคคล แต่จะวัดแนวโน้มของพฤติกรรมในกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ของประชากร เพราะว่าเจตนาโดยรวมของคนกลุ่มใหญ่จะมีความคงอยู่นานกว่าเจตนาเป็นรายบุคคล

ในการทำนายพฤติกรรมจากเจตนาโดยทั้งช่วงเวลาเวลานั้นต้องพยายามแยกเหตุการณ์เฉพาะที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเปลี่ยนเจตนาของบุคคลไป โดยเพิ่มเข้าไปในการวัดเจตนา เช่นผู้ผลิตรถยนต์คาดว่าราคาแก๊สโซลีนจะขึ้น ก็เพิ่มเหตุการณ์นี้เข้าไปในการวัด ดังนั้นในการวัดเจตนาตั้งแต่แรกจึงควรถามว่า "ถ้าราคาแก๊สโซลีนเพิ่มขึ้น 20 % หรือมากกว่านั้นเราจะซื้อรถหรือไม่" การวัดเจตนาอย่างมีเงื่อนไขนี้สามารถทำนายพฤติกรรมได้แม่นยำมากขึ้น

นอกจากนั้นประสมการวัดตามการวัดเจตนาหลังจากเกิดเหตุการณ์ขึ้นหรือนำเหตุการณ์นั้นมาพิจารณาด้วยจะเพิ่มความหนักแน่นของความสัมพันธ์ระหว่างเจตนา กับพฤติกรรมมากขึ้น

13. ปัจจัยส่วนบุคคล (Ajzen and Fishbein 1980 : 54-56, 63-73)

ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมหมายถึงการตัดสินของบุคคลที่จะกระทำพฤติกรรมว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือเลว ซึ่งเขาสนับสนุนหรือต่อต้านการกระทำนั้น (Ajzen and Fishbein 1980 : 56) หรือหมายถึงการประเมินทางบวกหรือทางลบ ของแต่ละบุคคลที่มีต่อการกระทำพฤติกรรมนั้น (Ajzen and Fishbein 1980 : 6)

ทฤษฎีและไอเซนเสนอการวัดทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม 2 วิธีคือ การวัดทัศนคติทางตรงต่อพฤติกรรม และการวัดทัศนคติทางอ้อมต่อพฤติกรรม

3.1 การวัดทัศนคติทางตรงต่อพฤติกรรม เป็นการประเมินความรู้สึกโดยทั่วไปของบุคคลที่มีในทางที่เห็นด้วยหรือคัดค้านต่อการกระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งมาตรวัดทัศนคติทางตรงที่ได้มาตรฐานมีหลายมาตร แต่มาตรที่ใช้กันมากและมีความสัมพันธ์กับมาตรวัดทัศนคติทางอ้อมคือมาตรจำแนกความหมายของออสกูตและคณะที่เสนอไว้ในปี 1957 (Ajzen and Fishbein 1980 : 54-55)

ตัวอย่างเช่น ให้ผู้ตอบประเมิน "การออกเสียงเลือกตั้งของฉันทันในการเลือกตั้งสมัยหน้า" จากมาตรต่อไปนี้

การออกเสียงเลือกตั้งของฉันทันในการเลือกตั้งสมัยหน้า

ดี	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	เลว
	+3		+2		+1		0		-1		-2		-3			
โง่	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	ฉลาด
	-3		-2		-1		0		+1		+2		+3			
พอใจ	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	:	_____	ไม่พอใจ
	+3		+2		+1		0		-1		-2		-3			

คะแนนรวม ที่ได้จากมาตรนี้คือ เป็นคะแนนทัศนคติที่ได้จากการวัดทางตรง

หรืออีกวิธีหนึ่งโดยให้ผู้ตอบแสดงทัศนคติของเขาออกมาโดยตรง เช่น

ทัศนคติของฉันทันที่มีต่อการออกเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมัยหน้า

เห็นด้วย _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ คัดค้าน

3.2 การวัดทัศนคติทางอ้อมต่อพฤติกรรม ได้จากผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำและการประเมินผลกรรม จะเห็นได้ว่าตัวกำหนดทัศนคติต่อพฤติกรรมคือความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำและการประเมินผลกรรม

ประสบการณ์ในชีวิตของบุคคลจะนำไปสู่ความเชื่อค่อที่หมายต่าง ๆ กันซึ่งพิชโยน และไอเซนได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 3 ชนิดคือ

1. ความเชื่อเชิงบรรยาย (Descriptive Belief) เป็นความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์ตรงซึ่งพบว่าที่หมายมีความสัมพันธ์กับลักษณะเฉพาะอย่าง เช่น โตะกลม
2. ความเชื่อที่เกิดจากการอนุมาน (Inferential Belief) เช่น นาย ก. สูงกว่านาย ข และนาย ข สูงกว่านาย ค บุคคลจะเชื่อกว่านาย ก สูงกว่านาย ค โดยใช้หลักการตรรกศาสตร์
3. ความเชื่อที่ได้จากข้อมูล (Informational Belief) เป็นความเชื่อที่สร้างขึ้นจากการยอมรับในข่าวสารจากแหล่งภายนอก ซึ่งอาจจะ เป็นหนังสือ การบรรยาย การเล่า ค่อ ๆ กันมา เป็นต้น เช่น เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นชาวอินเดีย

ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ความเชื่อหมายถึงความน่าจะเป็นโดยอัตนัยของบุคคลที่เห็นว่าที่หมายมีความสัมพันธ์กับลักษณะเฉพาะอย่าง (Fishbein and Ajzen 1975 : 131)

เช่น คณะวิทยาศาสตร์ (ที่หมาย)

ทำให้ได้ทำงานที่ดี (ลักษณะเฉพาะอย่าง)

ความมากน้อยของความน่าจะเป็นโดยอัตนัย เรียกว่าความหนักแน่นของความเชื่อ (Belief Strength) ความเชื่อที่เป็นรากฐานของทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม เรียกว่าความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral Belief) บุคคลที่เชื่อว่าการกระทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งจะนำไปสู่ผลกรรมทางบวกจะมีทัศนคติที่ดีต่อการกระทำนั้น ขณะที่บุคคลซึ่งเชื่อว่าการกระทำพฤติกรรมจะนำไปสู่ผลกรรมทางลบจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการกระทำนั้น ๆ เช่น นาย ก เชื่อว่าการซื้อวีดีโอ เกมส์จะทำให้ลูก ๆ ของเขามีความสุขและจะเป็นโอกาสให้ครอบครัวของเขาอยู่พร้อมหน้ากัน นาย ก ก็จะมีทัศนคติในทางบวกต่อการซื้อวีดีโอ เกมส์ ในทางตรงกันข้ามถ้าเขาเชื่อว่าการซื้อวีดีโอ เกมส์เป็นเพียงการเพิ่มจำนวนของระดับบ้านที่ไม่ได้ใช้แล้ว ปลอ่ยให้ฝุ่นเกาะ เขาก็จะมีทัศนคติในทางลบต่อการซื้อวีดีโอ เกมส์

พิชไบน์และโอเซนกล่าวว่า ถึงแม้บุคคลจะมีความเชื่อจำนวนมากเกี่ยวกับที่หมายหนึ่ง ๆ แต่เขาสามารถที่จะใส่ใจกับความเชื่อใดจำนวนน้อยในขณะหนึ่ง ซึ่งจากการวิจัยช่วงความสนใจ ความเข้าใจและกระบวนการของข่าวสารเสนอว่ามนุษย์แต่ละคนสามารถที่จะใส่ใจกับข่าวสารเพียง 5-9 ข้อความในขณะหนึ่ง ๆ (G.A. Millet, 1956, Woodward and Schlosberg, 1954; Mandler, 1967 cited by Fishbein and Ajzen 1975 : 218) ความเชื่อเหล่านี้ถือเป็นความเชื่อเด่นชัด (Salient Belief) และความเชื่อเด่นชัดเหล่านี้เป็นตัวกำหนดทัศนคติของบุคคล ความเชื่อเด่นชัดอาจจะเปลี่ยนไปได้ อาจจะหนักแน่นมากขึ้นหรือหนักแน่นน้อยลง หรืออาจถูกความเชื่ออื่นมาแทนที่

เพื่อที่จะเข้าใจว่าทำไมบุคคลมีทัศนคติต่อที่หมายเช่นนั้น จึงต้องประเมินความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับที่หมายโดยใช้คำถามปลายเปิดให้ตอบอย่างอิสระ ซึ่งจะถามเกี่ยวกับลักษณะของที่หมายของทัศนคติโดยถือว่าความเชื่อ 5-9 ความเชื่อเป็นความเชื่อเด่นชัด เมื่อได้ความเชื่อแล้ว

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาของความเชื่อที่แตกต่างกันของบุคคล

ขั้นที่ 2 จัดกลุ่มความเชื่อที่คล้ายกันเข้าด้วยกัน ถ้าความเชื่อไหนที่คล้ายกันแค่เป็นของผู้ตอบคนเดียวก็แยกความเชื่อออกจากกันไม่จัดเข้ากลุ่ม

ขั้นที่ 3 คัดเลือกข้อความเชื่อเด่นชัด ซึ่งอาจจะใช้วิธีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- เลือกความเชื่อที่มีความถี่สูงสุด 10-12 ความเชื่อ หรือ
- เลือกข้อความเชื่อทั้งหมดที่กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10-12 % กล่าวถึง หรือ
- เลือกข้อความเชื่อที่มีความถี่สูงสุดจนถึงความเชื่อที่รวมความถี่ได้ 75 %

ของความถี่ทั้งหมด

ดังนั้นความเชื่อที่ได้มาสร้างแบบสอบถามจะมีพื้นฐานมาจากกลุ่มของความเชื่อเด่นชัด

พิชไบน์และโอเซนกล่าวว่า การจัดอันดับความเชื่อเด่นชัดมีความสัมพันธ์กันสูงกับความหนักแน่นของความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อเด่นชัดที่มีความถี่สูงมาก ๆ (Modal Salient belief) หรือ 10-12 ความเชื่อ (Fishbein & Ajzen 1975 : 219)

ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมถูกกำหนดโดยกลุ่มของความ เชื่อ เด่นชัดที่มีต่อการกระทำ
พฤติกรรม การที่จะ เข้าใจทัศนคติต้องเข้าใจความ เชื่อ เด่นชัดก่อน โดยใช้วิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1 จะต้องทราบถึงการประเมินผลของพฤติกรรมของบุคคลซึ่งสามารถวัดโดยการใช่
มาตรวัด 7 คำมาตรเช่น

การที่น้ำหนักขึ้น

ดี _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ เลว
มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก
2 อย่าง

ขั้นที่ 2 การประเมินความ เชื่อของบุคคลว่าพฤติกรรมนั้นนำไปสู่ผลกระทบแต่ละอย่าง
ด้วยความหนักแน่นของความ เชื่อเพียงใด เช่น

การใช้จ่าย เม็ดคุมกำเนิด เป็นสาเหตุทำให้น้ำหนักขึ้น

เป็นไปได้ _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ เป็นไปไม่ได้
มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก
2 อย่าง

ตารางที่ 2 การศึกษาทัศนคติของผู้หญิงในการใช้จ่าย เม็ดคุมกำเนิด

การใช้จ่าย เม็ดคุมกำเนิดของฉันท	การประเมินผลกระทบ	ความหนักแน่นของความเชื่อ	รวม
1. ทำให้น้ำหนักขึ้น	-2	+3	-6
2. สะดวก	+2	+3	+3
3. สามารถกำหนดขนาดของ ครอบครัวได้	+2	+2	+4
4. ทำให้ฉันรู้สึกผิด	-1	+2	-2
5. ทำให้ประจำเดือนมาปกติ	+3	+1	+3
	รวม		+2

จากตารางที่ 2 จะพบว่าผู้หญิงนี้มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้จ่าย เม็ดคุมกำเนิด

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ทศนคติมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ซึ่งพิชไบนและไอเซน ได้กล่าวไว้ว่า ทศนคติที่มีค้ำที่หมายมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับที่หมายนั้น ดังนี้ (Fishbein and Ajzen 1975 : 29)

1. บุคคลมีความเชื่อมากมายเกี่ยวกับที่หมายหนึ่ง ๆ นั่นคืออาจเชื่อว่าที่หมายมีความสัมพันธ์กับลักษณะบางอย่าง ที่หมายอื่น หรือ เป้าหมายบางอย่าง (b_i)
2. ลักษณะที่มาสัมพันธ์กับที่หมายนี้ มักมีการประเมินความค้ำอยู่ด้วย ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น ทศนคติต่อลักษณะนั้น ๆ (e_i)
3. อาศัยการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไข บุคคลจะเรียนรู้ในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อที่สัมพันธ์กับที่หมายโดยมีการประเมินอยู่ด้วย ($b_i e_i$) กับที่หมายของทศนคติ
4. ความเชื่อที่สัมพันธ์กับที่หมายโดยมีการประเมินอยู่ด้วย จะรวมตัวกัน ($\sum b_i e_i$)
5. ในโอกาสข้างหน้า ที่หมายของทศนคติจะกระตุ้นให้บุคคลแสดงความเชื่อโดยรวมที่สัมพันธ์กับที่หมายโดยมีการประเมินอยู่ด้วย หรือ เป็นการแสดงทศนคติโดยส่วนรวมนั้นเอง

จากทฤษฎีทศนคตินี้ทำให้มีการพัฒนาสมการเกี่ยวกับการวัดทศนคติขึ้น คือ

$$A_B = f \left[\sum_{i=1}^n b_i e_i \right]$$

$$A_B = \text{ทศนคติต่อพฤติกรรม}$$

$$b_i = \text{ความเชื่อเกี่ยวกับผลการกระทำ } i$$

$$e_i = \text{การประเมินผลการกระทำ } i$$

$$n = \text{จำนวนความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม}$$

เนื่องจากทศนคติมีความสัมพันธ์ทางตรงกับการทำนายและทำความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลและความเชื่อ เด่นชัดกำหนดทศนคติที่มีค้ำพฤติกรรม ดังนั้นในการวัดความเชื่อ เด่นชัดและทศนคติควรให้มีความสอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 คือ การกระทำ ที่หมาย บริบท และเวลา

4. ปัจจัยทางสังคม (Ajzen and Fishbein 1980 : 57, 73-76) เป็นการประมาณของบุคคลว่าคนจะมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเพียงใด

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) หมายถึงการรับรู้ของบุคคลที่ว่าบุคคลส่วนใหญ่ที่มีความสำคัญต่อ เขาคิดว่า เขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น

ทฤษฎีและไอ เซน เสนอการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้ 2 วิธีคือ การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรงและการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางอ้อม

4.1 การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรง เป็นการประเมินความเชื่อของเขามีสอบคอบความคิด เห็นของบุคคลส่วน มากว่า เขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ เช่น

คนส่วนมากที่มีความสำคัญต่อฉันคิดว่า

ฉันควร _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ ฉันไม่ควร

มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก

2 อย่าง

ใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด

4.2 การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางอ้อม ได้จากผลรวม ของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง จะเห็นได้ว่าตัวกำหนดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงคือความ เชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

บุคคลจะพิจารณาว่ากลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญคือ เขาคิดว่า เขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น และ เขาจะใช้ข้อมูลนี้ในการที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงหรือไม่ เช่น สมาชิกของฉันคิดว่าฉันควรจะทำแท้ง (เป็นความเชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง) ซึ่งเป็นความเชื่อ เกี่ยวกับบุคคลอื่นและเกี่ยวกับคำแนะนำในการกระทำของบุคคล ความเชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงนี้เป็นตัวกำหนดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงตัวหนึ่ง

การวัดความ เชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงของบุคคลสามารถวัดได้ ตัวอย่าง เช่นความ เชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงของผู้หญิง เกี่ยวกับศาสนาอาจวัดโดย

ศาสนาของฉันสอนว่า

ฉันควร _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ ฉันไม่ควร

มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก

2 อย่าง

ทำแท้ง

การรู้ถึงความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงไม่เพียงพอที่จะทำนายหรือเข้าใจการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของบุคคล เราต้องประเมินแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Comply) ซึ่งหาได้จากมาตรนี้

คุณต้องการที่จะทำสิ่งที่คุณคิดว่าสามีคุณคิดว่าคุณควรจะทำ

เป็นไปได้ _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ เป็นไปไม่ได้

มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก

2 อย่าง

ตามทฤษฎีนี้การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทำนายจากครรชนีผลรวมของผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งในการวัดจะต้องมีความสอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 คือการกระทำ ที่หมาย มริบทและเวลา และทฤษฎีนี้เชื่อว่ากลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญจะมีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่ากลุ่มอ้างอิงที่ไม่มีความสำคัญ

การหากลุ่มอ้างอิงเด่นชัด (กลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญ)

โดยการให้กลุ่มตัวอย่าง เขียนถึงกลุ่มอ้างอิงที่สำคัญโดยถาม 3 คำถามให้ตอบแบบอิสระคือ

1. บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดที่สนับสนุนการกระทำพฤติกรรม X
2. บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดที่คัดค้านการกระทำพฤติกรรม X
3. บุคคลอื่นที่เข้ามาในใจของคุณเมื่อคุณคิดจะกระทำพฤติกรรม X

แล้วเลือกกลุ่มอ้างอิงเด่นชัดที่มีความถี่สูง ๆ แล้วจึงวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในแต่ละกลุ่มอ้างอิงเด่นชัด ดังตัวอย่างข้างต้น จึงจะได้การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงดังสมการต่อไปนี้

$$SN = f \left[\sum_{i=1}^m NB_i MC_i \right]$$

SN = การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

NB_i = ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง

MC_i = แรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

n = จำนวนกลุ่มอ้างอิง

ความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ของทัศนคติ และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (W_1, W_2) (Ajzen and Fishbein 1980 : 58-59)

โดยส่วนมากแล้วมักจะพบว่าบุคคลจะมีทัศนคติทางบวกต่อพฤติกรรมถ้าบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาคิดว่า เขาควรกระทำพฤติกรรมนั้น และมีทัศนคติทางลบถ้าบุคคลที่มีความสำคัญต่อ เขาคิดว่า เขาไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น (Ajzen and Fishbein 1980 : 58) แต่บางครั้งองค์ประกอบทั้งสองก็ไม่ไปด้วยกัน เช่นบุคคลอาจจะมีทัศนคติทางบวกต่อการกระทำพฤติกรรมแต่เชื่อว่าบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาคิดว่า เขาไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น ดังนั้นเจตนาของบุคคลจะขึ้นกับความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ขององค์ประกอบทั้งสองของแต่ละบุคคล (องค์ประกอบทัศนคติและองค์ประกอบเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง) องค์ประกอบทั้งสองจะมีน้ำหนักที่บ่งบอกถึงความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ที่เป็นตัวกำหนดเจตนา น้ำหนักความสำคัญเชิงสัมพัทธ์นี้อาจ เปลี่ยนจากพฤติกรรมหนึ่งไปอีกพฤติกรรมหนึ่ง และจากบุคคลหนึ่งไปอีกบุคคลหนึ่ง น้ำหนักขององค์ประกอบทั้งสองนี้ร่วมกันทำนาย คัดนา เชิงพฤติกรรม

การค้นแปรตัวใดตัวหนึ่งในความจำเพาะทั้ง 4 ของพฤติกรรม (การกระทำ ที่หมาย บริบทและเวลา) อาจจะมีอิทธิพลต่อความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ขององค์ประกอบทัศนคติและกลุ่มอ้างอิง เช่น

พบว่าทัศนคติมีความสำคัญในพฤติกรรมการแบ่งปันมากกว่าพฤติกรรมการร่วมมือ ในขณะที่กลุ่มอ้างอิงมีความสำคัญในพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน

5. ตัวแปรภายนอก (External Variables) (Ajzen and Fishbein 1980 : 79-91)

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลต่างจากทฤษฎีอื่นตรงที่ไม่พยายามที่จะอธิบายพฤติกรรมโดยการอ้างอิงถึงตัวแปรภายนอก ซึ่งได้แก่

5.1 ตัวแปรชีวสังคม (Demographic Variables) เช่น อายุ เพศ อาชีพ สถานะทาง เศรษฐกิจและสังคม ศาสนา การศึกษา

5.2 ทัศนคติ ที่มีต่อที่หมาย ทัศนคติต่อบุคคล และทัศนคติต่อสถาบัน

5.3 ลักษณะบุคลิกภาพ (Personality Traits) เช่นลักษณะ เก็บตัว ลักษณะเปิดเผยตนเอง มีอาการทางประสาท ลักษณะมีอำนาจ และมีลักษณะเด่น

ทฤษฎีนี้ไม่ปฏิเสธว่าตัวแปรภายนอกบางครั้งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม แต่คิดว่ามันมีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางอ้อม นั่นคือ ตัวแปรภายนอกจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมถ้าหากว่ามันมีความสัมพันธ์กับตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งในทฤษฎี นั่นคือถ้าตัวแปรภายนอกมีอิทธิพลต่อความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ การประเมินผลกรรม, ความเชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง หรือแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมของบุคคล และทำให้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมถ้าทัศนคติหรือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ และเจตนาเชิงพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันสูง ถึงแม้บางครั้งจะพบว่าตัวแปรภายนอกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในเวลาหนึ่ง แต่มันจะสัมพันธ์กันไปไม่นาน ดังนั้นทริบ์และโอเซนจึงกล่าวว่าไม่มีความจำเป็นที่จะหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกและพฤติกรรม เพราะว่ามันมีผลที่ไม่คงเส้นคงวาต่อความเชื่อที่เป็นรากฐานของพฤติกรรม

สรุป ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมถูกทำนายโดยความเชื่อ เด่นชัดที่ว่า การกระทำพฤติกรรมนำไปสู่ผลกรรมที่เป็นไปได้อะไรบ้าง การประเมินผลกรรมเหล่านั้น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของบุคคลถูกทำนายโดยความเชื่อของเขาที่ว่ากลุ่มอ้างอิง เด่นชัดคิดว่า เขาควรหรือไม่ควร

กระทำพฤติกรรมนั้นกับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของเขา และองค์ประกอบทัศนคติและกลุ่มอ้างอิงจะทำนายเจตนาได้เสมอถ้าการวัดทุกขั้นตอนสอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 (การกระทำ ที่หมาย บริบท และ เวลา) และความสามารถในการทำนายพฤติกรรมจะขึ้นอยู่กับความหนักแน่นของความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาและพฤติกรรมการวัดเจตนาและพฤติกรรมจะต้องมีความสอดคล้องในความจำเพาะทั้ง 4 (การกระทำ ที่หมาย บริบท และ เวลา) ทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจะมีผลต่อพฤติกรรมโดยใช้เจตนาเป็นสื่อ ถ้าเจตนาไม่สามารถทำนายพฤติกรรมได้อย่างเพียงพอ ถึงแม้ทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจะทำนายเจตนาได้แต่ทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงก็ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้มีการนำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลมาทดสอบและใช้ในการวิจัยกันอย่างกว้างขวางซึ่งผลที่พบส่วนมากจะเป็นไปตามทฤษฎี และมีงานวิจัยบางชิ้นได้เพิ่มองค์ประกอบอื่น ๆ เข้าไปในรูปแบบจำลองของทฤษฎีและพบว่าองค์ประกอบนี้ร่วมกับองค์ประกอบทั้งสองของทฤษฎีทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรม ซึ่งจะเสนองานวิจัยที่นำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลไปศึกษาดังต่อไปนี้

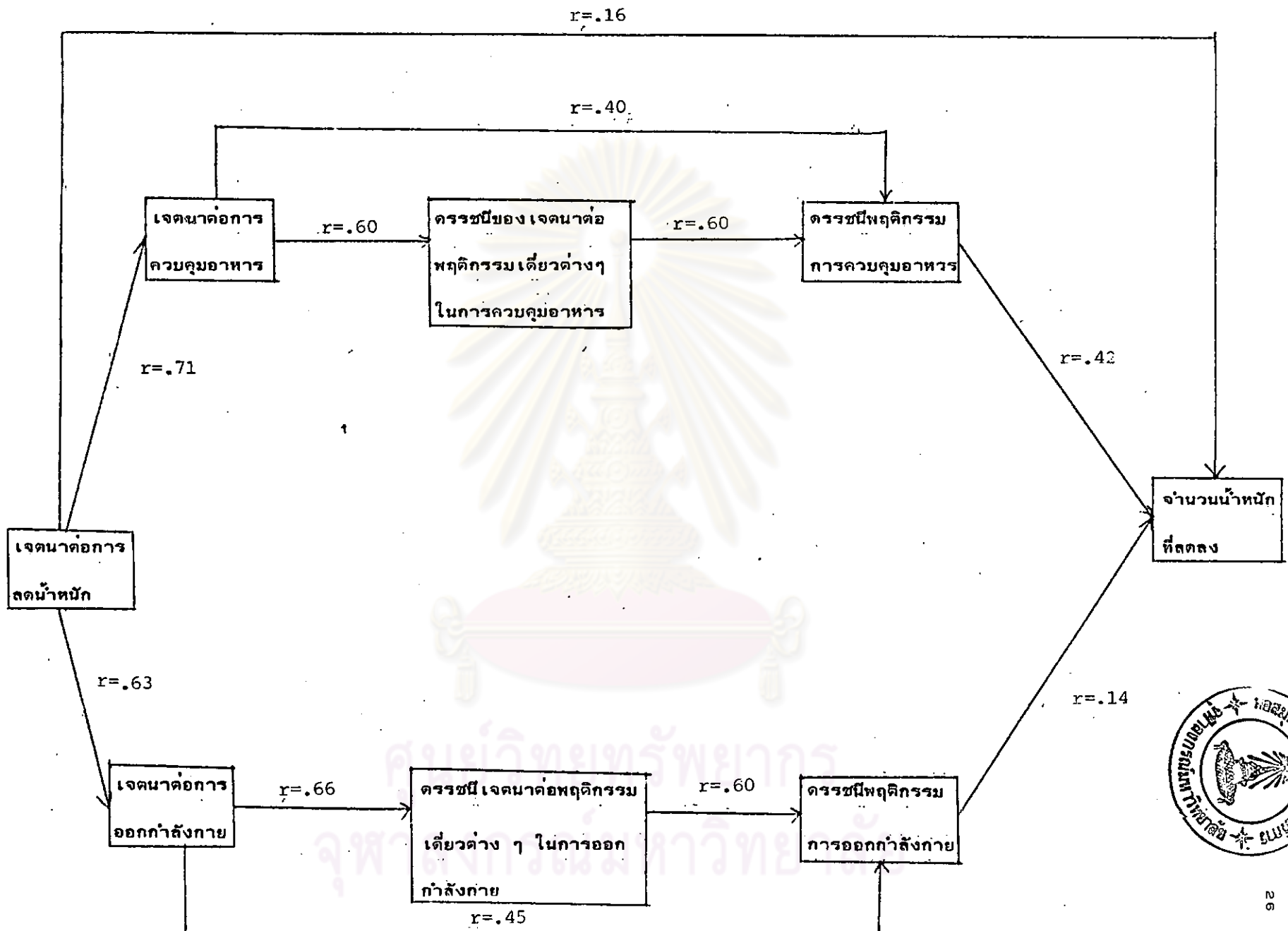
งานวิจัยต่างประเทศ

เซจแควซ์ ไอเซนและฟิชไบน์ (Sejwacz, Ajzen and Fishbein 1980 : 101-112) ได้ศึกษาการทำนายและทำความเข้าใจเจตนา พฤติกรรมและผล (outcomes) ของการลดน้ำหนักโดยทำการศึกษาที่มหาวิทยาลัย Massachusetts กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหญิง 88 คน ซึ่งอาสาสมัครเข้าร่วมการลดน้ำหนักในช่วงเวลา 2 เดือน ชั้นแรกจะให้นักศึกษาหญิงตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประวัติการรับประทานอาหาร และผู้วิจัยทำการชั่งน้ำหนักกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ชั้นต่อมาจะชั่งน้ำหนักอีกครั้งหนึ่งเมื่อเวลาผ่านไป 2 เดือน และจำนวนน้ำหนักที่ลดลงหรือเพิ่มขึ้นในช่วงเวลา 2 เดือนถือเป็นตัวแปรตาม โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าน้ำหนักที่ลดลงเป็นผลจากการที่บุคคลได้กระทำประเภทพฤติกรรมควบคุมอาหารและการออกกำลังกาย

ในการศึกษาระดับต้นผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาหญิงจำนวน 40 คน ตอบว่าพวกเขาจะทำพฤติกรรมใดถ้าพวกเขาต้องการลดน้ำหนัก แล้วนำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา

ปรากฏว่าได้พฤติกรรม 5 พฤติกรรมที่เป็นดัชนีของการควบคุมอาหาร และ 3 พฤติกรรมที่เป็น ดรรชนีการออกกำลังกาย ในขั้นคอนสแตนท์ให้กลุ่มตัวอย่าง 88 คน ประเมินถึงเจตนาต่อการ ลดน้ำหนักในช่วงเวลา 2 เดือนข้างหน้า ซึ่งการประเมินของกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นการวัดเจตนาต่อ ผลกรรม เจตนาต่อการควบคุมอาหารและการออกกำลังกายโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นการวัดเจตนา ทางตรง และวัดดรรชนีของเจตนาต่อการกระทำพฤติกรรมเดี่ยวต่าง ๆ 5 พฤติกรรม ซึ่งเป็น ดรรชนีของการควบคุมอาหารและ 3 พฤติกรรมซึ่งเป็นดรรชนีของการออกกำลังกาย โดยให้ ประเมินลงบนมาตรา 7 ช่วงจากเป็นไปได้ถึงเป็นไปไม่ได้ หลังจากทีกลุ่มตัวอย่าง 88 คน เข้า กลุ่มลดน้ำหนักในช่วงเวลา 2 เดือนแล้ว จึงให้ตอบมาตรวัดพฤติกรรมแบบ 7 ช่วง จากทำพฤติกรรม ตลอดเวลา ถึงไม่ทำพฤติกรรม (ซึ่งพวกเขาได้กระทำในแต่ละพฤติกรรมการควบคุมอาหารและ การออกกำลังกาย) แล้วชั่งน้ำหนักเพื่อหาจำนวนน้ำหนักที่ลด ไปในช่วง 2 เดือน

ผลการวิจัยพบว่าดรรชนีการควบคุมอาหารมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับน้ำหนักที่ ลดลงด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .42 และมีสหสัมพันธ์ระหว่างดรรชนีการออกกำลังกายและ น้ำหนักที่ลดลงเพียง .14 อย่าง ไม่มีนัยสำคัญ ดรรชนีการควบคุมอาหารและการออกกำลังกาย สามารถทำนายน้ำหนักที่ลดลงได้ ($r = .60$) และสัมพันธ์กับดรรชนีของเจตนาต่อการออก กำลังกาย ($r = .86$) ดรรชนีของเจตนาต่อการควบคุมอาหารสามารถทำนายพฤติกรรมการ ควบคุมอาหาร ($r = .60$) ได้มากกว่าเจตนาการควบคุมอาหารทางตรง ($r = .40$) ดรรชนี ของเจตนาต่อการออกกำลังกายสามารถทำนายพฤติกรรมการออกกำลังกาย ($r = .60$) ได้ มากกว่าเจตนาต่อการออกกำลังกายทางตรง ($r = .45$) เจตนาที่จะลดน้ำหนักมีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญกับเจตนาต่อการควบคุมอาหารซึ่งวัดทางตรง ($r = .71$) และเจตนาต่อการ ออกกำลังกาย ($r = .63$) เจตนาที่จะลดน้ำหนักสัมพันธ์กับจำนวนน้ำหนักที่ลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญ ($r = .16$) นอกจากนี้ค่าสหสัมพันธ์ของเจตนาและพฤติกรรม เมื่อวัดการกระทำพฤติกรรมรวมทั้ง 8 พฤติกรรมในกลุ่มตัวอย่าง 45 คน พบว่าค่าสหสัมพันธ์จะเพิ่มขึ้นจาก .51 (วัดเมื่อเข้ากลุ่ม ลดน้ำหนักไปแล้ว 2 เดือน) เป็น .67 (วัดเมื่อเข้ากลุ่มลดน้ำหนักไปแล้ว 1 เดือน) (ดูความ สัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์เจตนาและพฤติกรรมที่มีอิทธิพลค่อน้ำหนักที่ลดลง (Sejwacz, Ajzen and Fishbein 1980 : 108)

สเพอร์เบอร์, ฟิชไบน์ และไอเซน (Sperber, Fishbein and Ajzen 1980 : 113-129) ได้ศึกษาการทำนายและการทำความเข้าใจเจตนาในการเลือกประกอบอาชีพของผู้หญิงว่าจะเป็นแม่บ้านหรือประกอบอาชีพ. ในขั้นแรกเขานำแบบสอบถามไปให้นักเรียนหญิงไฮสคูลเกรด 11 จำนวน 27 คน แบบสอบถามโดยคัดค้านของแบบสอบถามจะมีเรื่องของ เจนซึ่งเป็นหญิงที่ประกอบอาชีพและ เรื่องของแมรี่ซึ่งเป็นแม่บ้าน เมื่ออ่านเรื่องจบแล้วจึงให้ตอบถึงประโยชน์และโทษของการมีอนาคตเหมือนผู้หญิงในเรื่อง และให้ตอบถึงแหล่งหรือบุคคลอ้างอิง ปรากฏว่า ได้ผลกระทบเด่นชัด 20 ผลกรรม และกลุ่มอ้างอิง 9 กลุ่ม ซึ่งข้อมูลที่ได้ก็นำมาสร้างแบบสอบถามและนำไปให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นนักเรียนหญิงจำนวน 111 คน จากโรงเรียนไฮสคูลอยู่เกรด 11 และ เกรด 12 กลุ่มตัวอย่างนี้เป็นคนผิวขาว 96 คน ผิวดำ 13 คน อื่น ๆ 2 คน แบบสอบถาม โดยมีการวัดความเชื่อ เกี่ยวกับพฤติกรรม การประเมินผลกระทบ ความเชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง แรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและเจตนาในการที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตอย่างเจนหรือแมรี่ ในตอนแรกถามถึงเจตนาที่จะเป็นแม่บ้านหรือประกอบอาชีพแต่เพื่อป้องกันความกำกวมของการเป็นแม่บ้านและการประกอบอาชีพจึงให้กลุ่มตัวอย่างอ่านเรื่องสั้น 2 เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องของเจนซึ่งเป็นหญิงประกอบอาชีพและ เรื่องของแมรี่ซึ่งเป็นแม่บ้านหลังจากอ่านเรื่องทั้งสองจบแล้วก็วัดเจตนา ทศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของกลุ่มตัวอย่างคือการดำเนินชีวิตในอนาคตเหมือนแมรี่หรือเจนจากมาตราวัด 7 ช่วง

เจตนาในการเลือกประกอบอาชีพหรือเป็นแม่บ้านได้จากทำให้กลุ่มตัวอย่างประเมินเจตนาที่จะเป็นแม่บ้านและเจตนาที่จะประกอบอาชีพ โดยใช้มาตรา 7 ช่วงจากเป็นไปไม่ได้ - เป็นไปได้ และจำนวนความแตกต่างของเจตนาทั้งสองนี้ถือเป็นเจตนาในการเลือก ความแตกต่างของเจตนา (Differential Intention) ได้จากการนำเจตนาที่จะดำเนินชีวิตเหมือนเจนลบด้วยเจตนาที่จะดำเนินชีวิตเหมือนแมรี่ ความแตกต่างของเจตนาทำนายทำนายเจตนาในการเลือกได้ค่าสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ($r = .87$) สูงกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเจตนาในการเลือกกับเจตนาที่จะเหมือนเจน ($r = .79$) หรือเจตนาที่จะเหมือนแมรี่

($r = .79$) ซึ่งการพบครั้งนี้สนับสนุนข้อโต้แย้งที่ว่าในสภาพการณ์ที่มีทางเลือก 2 ทาง ความแตกต่างระหว่าง เจตนาต่อทาง เลือกจะทำนายได้ดีกว่า เจตนาต่อการ เลือกแต่ละอย่าง

ความแตกต่างของทัศนคติ (Differential Attitude) ได้จากการนำทัศนคติที่จะดำเนินชีวิต เหมือน เจนลบด้วยทัศนคติที่จะดำเนินชีวิตเหมือนแมรี ความแตกต่างของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Differential Subjective Norms) ได้จากการนำการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่ว่าคนควรจะทำ เนิ่นชีวิต เหมือน เจนลบด้วยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่ว่าคนควรจะทำ เนิ่นชีวิตเหมือนแมรี นำความแตกต่างของทัศนคติและความแตกต่างของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมาทำนายความแตกต่างของ เจตนาพบว่าได้ค่าสหสัมพันธ์สูง ($r = .86$) และความแตกต่างของทัศนคติทำนาย เจตนาในการ เลือกได้มากกว่าความแตกต่างของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (ดูภาพที่ ๓) นั่นคือปัจจัยส่วนบุคคล (ทัศนคติ) มีความสำคัญมากกว่าปัจจัยทางสังคม (การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง) กลุ่มตัวอย่างชอบ การ เป็นแม่บ้านของแมรีมากกว่าการประกอบอาชีพของ เจน และ เชื่อว่าบุคคลที่มีความสำคัญต่อ เขาคิดว่า เขาควร จะชอบการดำเนินชีวิตแบบแมรีมากกว่า เจน ในทางกลับกันกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างของทัศนคติและความแตกต่างของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการที่ชอบการดำเนินชีวิตแบบ เจนก็มี เจตนาที่จะประกอบอาชีพ เป็นแม่บ้าน

ผลการวิจัยสนับสนุนทฤษฎีการกระทำด้วย เหตุผล โดยพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่าง การวัดทางตรงและทางอ้อมสูงคือ

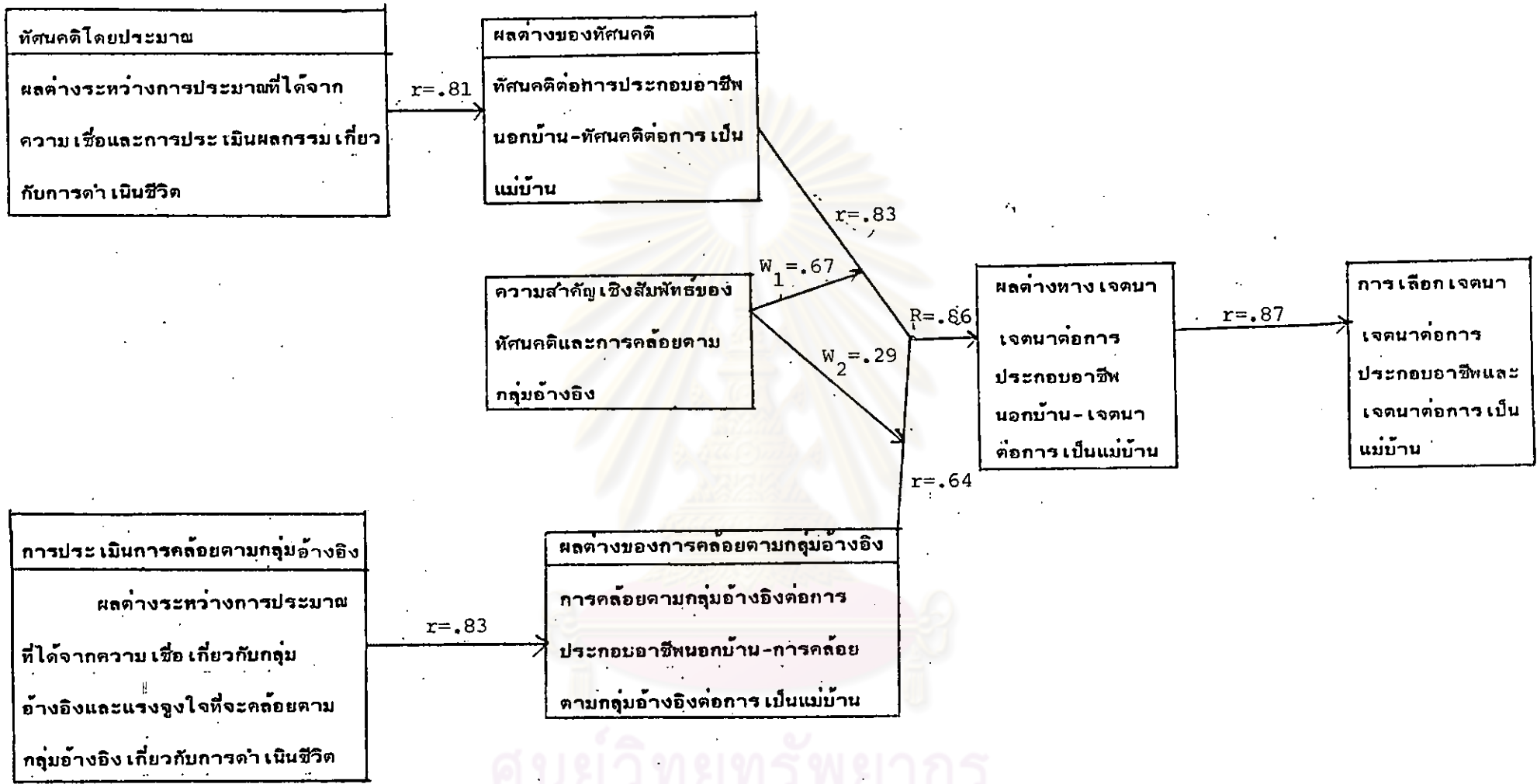
ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง การวัดทัศนคติทางตรงและทางอ้อมต่อการ เป็นแม่บ้าน = .77

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง การวัดทัศนคติทางตรงและทางอ้อมต่อการประกอบอาชีพ = .81

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรงและทางอ้อมต่อการ เป็นแม่บ้าน = .74

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรงและทางอ้อมต่อการประกอบอาชีพ = .81

ความแตกต่างของการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรงและความแตกต่างของการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางอ้อมต่อการ เป็นแม่บ้านและทำงานนอกร้านมีค่าสหสัมพันธ์สูง ($r = .83$) ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ดูในภาพที่ ๓

ภาพที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เจตนาที่ต่างกัน และเจตนาในการเลือกเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ (Sperber, Fishbein and Ajzen 1980 : 123)

จากการวิจัยพบว่าการประ เหมินผลกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่มี เจตนาจะ เป็นแม่บ้าน และ เจตนาที่จะประกอบอาชีพนั้นคล้ายกันมาก ผลกรรมที่ว่าทำให้เกิดความพอใจในชีวิต ความ รู้สึกมั่นคงทางอารมณ์ การได้ใช้ความสามารถพิเศษ การได้มีเวลากับครอบครัว และการมีความมั่นคงทางการงานนั้นกลุ่มตัวอย่างประ เหมินไปในทางบวก ส่วนผลกรรมที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองประ เหมินในทางลบคือการพลาดโอกาสในหลาย ๆ สิ่ง การทำงานหนักและการ เห็นแก่ตัว

กลุ่มที่มี เจตนาจะ เป็นแม่บ้าน เชื่อว่าการ เป็นแม่บ้านมีความ เป็นไปได้มากกว่าในเรื่อง ทำให้มีเวลาให้กับครอบครัว รู้สึกสมปรารถนา และมีความพอใจในชีวิตและ เชื่อว่าการ เป็นแม่บ้าน มีความ เป็นไปได้น้อยกว่าการประกอบอาชีพในเรื่องที่ว่าทำให้ทำงานหนัก ทำให้เห็นแก่ตัวและทำให้พลาดในหลาย ๆ สิ่ง ส่วนกลุ่มที่มีเจตนาจะประกอบอาชีพ เชื่อว่าการ เป็นแม่บ้านมีความ เป็นไปได้น้อยกว่าในเรื่องที่ว่าทำให้ไม่มีความกังวล เกี่ยวกับระดับชั้นทางสังคมของคน และมีเวลา ให้กับครอบครัวและการทำงานนอกบ้านมีความ เป็นไปได้มากกว่าในเรื่องได้สัมผัสกับคนใหม่ ๆ ความคิดใหม่ ๆ และสภาพการณ์ใหม่ ๆ ทำให้ได้ใช้ความสามารถพิเศษ ทำให้มีความพอใจในชีวิต และทำให้รู้สึกสมปรารถนา โดยสรุปผู้หญิงที่ชอบการดำเนินชีวิตแบบหนึ่งจะ เชื่อว่าการดำเนินชีวิตแบบนั้นจะทำให้เกิดผลกรรมทางบวกมากกว่าและมีผลกรรมทางลบน้อยกว่าการดำเนินชีวิตอีกแบบหนึ่ง

กลุ่มที่มี เจตนาจะ เป็นแม่บ้านและกลุ่มที่มี เจตนาจะประกอบอาชีพมีแรงจูงใจที่จะคล้อยตามผู้ปกครอง (พ่อและแม่) หรือ เพื่อน (เพื่อนสนิทและเพื่อนชาย) ไม่ต่างกัน แต่ต่างกันเล็กน้อยในแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่เกี่ยวกับศาสนาและการศึกษา (พระ ครู และนักแนะแนวในโรงเรียน) และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในแรงจูงใจที่จะคล้อยตามตัวแบบที่มีบทบาทในการประกอบอาชีพ เช่นหญิงที่ประกอบอาชีพและหญิงที่เป็นแม่บ้าน กลุ่มที่มีเจตนาที่จะ เป็นแม่บ้านและกลุ่มที่มีเจตนาที่จะประกอบอาชีพ เชื่อว่าหญิงที่ประกอบอาชีพ นักแนะแนว และครูสนับสนุน เธอให้เลือกประกอบอาชีพ และหญิงที่เป็นแม่บ้านสนับสนุนให้ เป็นแม่บ้าน และที่สำคัญคือ เมื่อผู้หญิงที่ เชื่อว่าผู้ปกครองและ เพื่อนคิดว่า เธอควรมีอนาคต เหมือน เจน เธอก็จะ เลือกประกอบอาชีพและ เมื่อ เธอ เชื่อว่ากลุ่มอ้างอิงกลุ่มนี้คิดว่า เธอควรมีอนาคต เหมือนแมรี เธอก็จะ เลือก เป็น

แม่บ้าน สรุปความแตกต่างของความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงมี 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเชื่อว่ากลุ่มอ้างอิง 8 ใน 9 กลุ่มสนับสนุนให้เธอประกอบอาชีพมากกว่าเป็นแม่บ้านและเธอก็จะเลือกดำเนินชีวิตตามนั้นจริง ๆ กลุ่มที่ 2 พบว่าตนเองมีความขัดแย้งในความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงคือ เธอเชื่อว่ากลุ่มอ้างอิง 6 กลุ่ม สนับสนุนให้เธอเลือกเป็นแม่บ้านอีก 3 กลุ่มสนับสนุนให้เธอประกอบอาชีพ แต่ในที่สุดกลุ่มนี้ก็มีเจตนาที่จะเป็นแม่บ้านถึงแม้จะมีความขัดแย้งกันในความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง ซึ่งสอดคล้องกับที่พบว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อการเลือกประกอบอาชีพ

เดวิดสันและแจคคาร์ต (Davidson and Jaccard 1975 : 1073-1082) ได้นำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลมาศึกษาพฤติกรรมการวางแผนครอบครัว 3 พฤติกรรมคือ

1. การมีบุตร 2 คนในครอบครัว (Having a two child family = TCF)
2. การมีบุตร 1 คนในระหว่าง 2 ปีข้างหน้า (Having a child during the next two years = NTY)
3. การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด (Using birth control = BCP)

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงจำนวน 270 คน จากเมืองเออร์บานา แซมแพน รัฐอิลลินอยส์ กลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติดังนี้ แต่งงานแล้ว, ไม่ได้หย่ากับสามี, อายุระหว่าง 18-38 ปี, เป็นชาวคอเคเซียน และไม่ได้เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสถานะเศรษฐกิจและสังคม (SES) เป็น 3 ระดับ ความลึกใฝ่ในศาสนา 2 นิกาย (คาทอลิกและโปรเตสแตนต์) รูปแบบงานวิจัยเป็น 2x3 หน่วย (cell) ในขั้นแรกของการวิจัยทำโดยสัมภาษณ์ผู้หญิง 55 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจริง แล้วมาทำการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้ผลกระทบและกลุ่มอ้างอิงในการสร้างแบบสอบถามที่จะใช้ในการวิจัย แล้ววัดความเชื่อเกี่ยวกับผลการกระทำ การประเมินผลกระทบ หักลบคิ ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง แรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และเจตนาเชิงพฤติกรรมใน 3 พฤติกรรม (TCF, NTY และ BCP) และเพิ่มการวัดเจตนาที่จะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดในอีก 2 ปีข้างหน้าและเจตนาที่จะสนับสนุนพระราชบัญญัติการทำแท้งโดยถูกต้องตามกฎหมาย หากความเที่ยงของแบบสอบถามโดยการวัดซ้ำ และวิเคราะห์ความเที่ยงและความตรงของแบบสอบถามโดยวิธีลักษณะหลากหลายวิธีหลาย

(multimethod-multitrait paradigm) ซึ่งพบว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงและความตรงสูง

ผลที่พบสอดคล้องกับสมมติฐานหลักของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลคือ ทักษะคิดและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรม ซึ่งการศึกษาครั้งนี้พบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีค่าจาก .707-.807 ($P < .01$) และเมื่อวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยในตัวแปรการนับถือศาสนาในกายคาทอลิก โปรเตสแตนต์และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง กลาง และต่ำได้ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณจาก .677-.832 ($P < .01$) โดยมีค่าเฉลี่ยของความสัมพันธ์ทั้งหมด = .778

ในสมการถดถอยโดยการนำผลรวมของผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำและการประเมินผลกรรม ($\sum b_i e_i$) กับผลรวมของผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ($\sum NB_i Mc_i$) มาทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมในแต่ละหน่วย (cell) ของรูปแบบการวิจัยได้ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณจาก .639 ถึง .682 ($P < .01$) โดยมีค่าเฉลี่ยของความสัมพันธ์ทั้งหมด = .796 และพบว่าองค์ประกอบทั้งสองในรูปแบบจำลองของพิชไบน์ ($\sum b_i e_i, \sum NB_i Mc_i$) ทำนายเจตนาในการวางแผนครอบครัว (BI) ได้อย่างมีนัยสำคัญ และน้ำหนักในการทำนายขององค์ประกอบทั้งสองเท่ากัน และค่าสหสัมพันธ์ในการทำนายองค์ประกอบทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ($\sum b_i e_i, \sum NB_i Mc_i$) ทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรม (BI) ในแต่ละกลุ่มตัวอย่างและในแต่ละพฤติกรรมมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ $\sum b_i e_i$ และ $\sum NB_i Mc_i$ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทั้ง 3 อย่างมีนัยสำคัญดังนี้ พฤติกรรมการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด $r = .58$ ($P < .01$) พฤติกรรมการมีบุตร 1 คน ในระหว่าง 2 ปีข้างหน้า $r = .58$ ($P < .01$) และพฤติกรรมการมีบุตร 2 คนในครอบครัว $r = .57$ ($P < .01$) ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของเจตนาในการมีบุตร 2 คน ในครอบครัวต่ำกว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของอีก 2 พฤติกรรม

และผลที่พบสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่สองของพิชไบน์คือมีความสัมพันธ์กันสูงอย่างมีนัยสำคัญระหว่างทัศนคติที่ได้จากการวัดทางตรง (A_B) กับ $\sum b_i e_i$ และถ้าแยกเป็น

รายพหุคูณกรรมจะได้ค่าสหสัมพันธ์ดังนี้ พหุคูณกรรม NTY $r = .806$ ($P < .01$) พหุคูณกรรม BCP
 $r = .749$ ($P < .01$) พหุคูณกรรม TCF $r = .710$ ($P < .01$) ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง
 A_B และ $\sum b_i e_i$ ในแต่ละพหุคูณกรรมทั้ง 6 หน่วย (cell) ของรูปแบบการวิจัยค่า
 สหสัมพันธ์เหล่านี้มีค่าจาก .617 ถึง .846 ($P < .01$) โดยมีค่าเฉลี่ยของความสัมพันธ์
 $= .753$

นอกจากนี้ผลที่พบยังสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่สามของพิชไบนที่ว่าถ้าการวัดทัศนคติ
 ต่อที่หมาย เมียง เบนไปจากที่หมายของการวัดเจตนาแล้ว ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองจะลดลง
 ดังตารางที่ 3

ศูนย์วิทยพัชกร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทัศนคติและเจตนาเชิงพฤติกรรม

ตัวแปรทัศนคติ	ค่าสหสัมพันธ์
การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด	
ทัศนคติต่อการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด	.778 ***
ทัศนคติต่อยาเม็ดคุมกำเนิด	.497 **
ทัศนคติต่อการคุมกำเนิด	.202 *
ทัศนคติต่อการวางแผนครอบครัว	.109
การมีบุตร 2 คนในครอบครัว	
ทัศนคติต่อการมีบุตร 2 คนในครอบครัว	.675 **
ทัศนคติต่อการมีบุตร	.152 *
ทัศนคติต่อบุตร	.001
การมีบุตร 1 คนในระหว่าง 2 ปีข้างหน้า	
ทัศนคติต่อการมีบุตร 1 คนในระหว่าง 2 ปีข้างหน้า	.798 **
ทัศนคติต่อการมีบุตร	.225 **
ทัศนคติต่อบุตร	.038

หมายเหตุ: จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 270 คน * $P < .05$, ** $P < .01$ ทดสอบ 2 ทาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการทดสอบความแตกต่างของ เจตนา เชิงพฤติกรรมในตัวแปรศาสนาและสถานะทาง เศรษฐกิจและสังคมพบว่าผู้ที่นับถือศาสนาิกายคาทอลิกมีเจตนาในการมีบุตร 2 คนในครอบครัวและ เจตนาสนับสนุนพระราชบัญญัติการทำแท้งโดยถูกต้องตามกฎหมายต่ำกว่านิกายโปรเตสแตนต์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา

ส่วนในเรื่องความ เชื่อหญิงที่มีเจตนาจะมีบุตร 2 คนในครอบครัวมีความ เชื่อหนักแน่นกว่าหญิงที่เจตนาจะไม่มีบุตร 2 คน ในครอบครัวในความเชื่อที่ว่า บุตร 2 คนก็เพียงพอที่จะเป็นเพื่อน มีบุตร 2 คนทำให้มีสิทธิในเงินกองทุนที่ควรจะได้ มีเวลาให้กับงานสังคมที่สนใจ ผู้ที่มีเจตนาใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดมีความ เชื่อหนักแน่นน้อยกว่ากลุ่มที่มีเจตนาไม่ใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดในพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลข้างเคียงทางลบ เช่นทำให้หน้าหนักเพิ่มและทำให้เลือดแข็งตัว แต่มีความหนักแน่นมากกว่าในพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลข้างเคียงทางบวก เช่น เพิ่มความพอใจทางเพศและประจำเดือนมาปกติ ผู้ที่มีเจตนามีบุตร 1 คนในระหว่าง 2 ปีข้างหน้ามีความ เชื่อหนักแน่นมากกว่าผู้ที่มีเจตนาไม่มีบุตร 1 คนในระหว่าง 2 ปีข้างหน้าในความ เชื่อที่ว่าทำให้พอใจในชีวิตครอบครัว ทำให้ชีวิตการทำงานมั่นคงขึ้น แต่มีความหนักแน่นน้อยกว่าในความ เชื่อที่ว่าทำให้เกิดความ เครียดทางกายและทางอารมณ์

ส่วนองค์ประกอบกลุ่มอ้างอิงพบว่าผู้ที่มีเจตนาในพฤติกรรมทั้งสาม (TCF, NCY, BCP) คิดว่าสามี เพื่อนสนิทและผู้ปกครอง ต้องการให้เขากระทำพฤติกรรมมากกว่าผู้ที่มีเจตนาไม่กระทำพฤติกรรมทั้งสาม แต่ในตัวแปรศาสนาความ เชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงไม่ต่างกันในพฤติกรรมการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด

และในปีเดียวกันเวอร์เนอร์ มิคเคิลสตัดท์ คาร์เตอร์ และครอว์ฟอร์ด (Werner, Middlestadt-Carter and Crawford 1975 : 348-358) ได้ศึกษาการมีบุตรคนที่สาม โดยการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่าง เป็นหญิงที่แต่งงานแล้วและอายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 59 คน ซึ่งมีบุตรมาแล้ว 2 คน ในการวัดองค์ประกอบทัศนคติและความ เชื่อมีแบบสอบถาม 2 ฉบับคือ แบบปลายเปิดและแบบกำหนดตัวเลือกให้

แบบสอบถามแบบปลายเปิด ให้กลุ่มตัวอย่างเขียนถึงประโยชน์และโทษของการมีบุตรคนที่สามได้อีก 3 ปีข้างหน้าโดยตามความเชื่อและการประเมินผลกรรม (ค่ามาตรฐานจาก 0-3)

แบบสอบถามแบบกำหนดตัวเลือกให้ มีผลกรรมเกี่ยวกับการมีบุตรคนที่สาม 18 ผลกรรมซึ่งได้มาจากการศึกษารัชนำ ให้ค่าตามปลายเปิด โดยวัดความเชื่อและการประเมินผลกรรม (ค่ามาตรฐานจาก +3 ถึง -3)

ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามแบบปลายเปิดก่อนแบบสอบถามแบบกำหนดตัวเลือกให้ เพื่อจะได้ไม่เกิดการตอบตามตัวเลือกที่ให้ไว้ในแบบสอบถามแบบกำหนดตัวเลือกให้

องค์ประกอบกลุ่มอ้างอิง วัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (ค่ามาตรฐานจาก +3 ถึง -3) และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (ค่ามาตรฐานจาก 1-7)

ส่วนเจตนาเชิงพฤติกรรมในการมีบุตรคนที่สามในอีก 3 ปีข้างหน้า วัด 2 แบบคือวัดจากมาตรฐานเป็นไปได้ - เป็นไปไม่ได้ และผิดมาก - ถูกมาก ซึ่งเอาคะแนนของมาตรฐานทั้งสองมารวมกัน เป็นคะแนนเจตนาเชิงพฤติกรรมซึ่งคะแนนจะมีค่าตั้งแต่ 2 (เจตนาต่ำ) ถึง 14 (เจตนาสูง)

นอกจากนี้ยังให้กลุ่มตัวอย่างตอบ มาตรการวัดทัศนคติต่อการคุมกำเนิดของกัฟ (Gough) และมาตรการวางแผนครอบครัว และตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประวัติทางชีวสังคม ครอบครัว และสังคม

ผลพบว่าองค์ประกอบทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้อย่างหนักแน่น ในแบบสอบถามปลายเปิด ความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรมมีความสำคัญมากกว่าความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (.61, .26) ส่วนแบบสอบถามแบบกำหนดตัวเลือกให้ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงมีความสำคัญมากกว่าความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรม (.51, .36) และค่าสหสัมพันธ์ทุกคู่ในแบบสอบถามปลายเปิดสูงกว่าแบบกำหนดตัวเลือกให้ (.79, .70) ในการวัดองค์ประกอบทัศนคติ

ความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงทำนายเจตนาได้อย่างเพียงพอทั้งในแบบสอบถามแบบปลายเปิดและแบบกำหนดตัวเลือกให้ และค่าสหสัมพันธ์ทุกคู่ของตัวแปรทั้งสองคือ เจตนาสูงอย่างมีนัยสำคัญ $r = .81 (P < .001)$

ผลกรรมในการมีบุตรคนที่สามถูกกล่าวถึงโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามปลายเปิดแล้วนำมาจัดประเภทในทัศน และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเจตนาของหญิงที่กล่าวถึงและไม่ได้กล่าวถึงผลกรรมในแต่ละผลกรรม พบว่ามีเพียงผลกรรมเดียวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญคือผลกรรม "พอใจและสนุกกับเด็ก ๆ" ซึ่งผลกรรมนี้รวมคำตอบ "ฉันรักเด็ก" และ "ฉันสนุกกับการมีเด็กเพิ่มขึ้น" หญิงที่กล่าวถึงผลกรรมนี้คิดว่าผลกรรมนี้มีประโยชน์และมีเจตนาหนักแน่นกว่าหญิงที่ไม่ได้กล่าวถึงผลกรรมนี้

กลุ่มที่มีเจตนาสูงและเจตนาต่ำในการมีบุตรคนที่สามมีความเชื่อต่างกันในความเชื่อต่อไปนี้ ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง พอใจในบทบาทของภรรยาและแม่ ทำให้ความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยาหนักแน่นขึ้น ได้ประสบการณ์การตั้งครรภ์ ทำให้รู้สึกเป็นผู้ใหญ่ขึ้น มีเวลามากขึ้นในการที่จะได้ทำในสิ่งที่ตนรู้สึกสนุก ปรับปรุงมาตรฐานของชีวิต ทำให้ไม่ค่อยมีเวลา ทำให้ไม่มีความสุขและเกิดการบาดหมางในชีวิตครอบครัวและมีลูกคนอื่น ๆ ที่จะต้องรักและดูแล

และการประเมินทัศนคติมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับเจตนาเชิงพฤติกรรมในผลกรรมต่อไปนี้ ได้ประสบการณ์การตั้งครรภ์ ทำให้เพิ่มปัญหาประชากรในสหรัฐ ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาพอใจในบทบาทของมารดาและแม่ มีลูกคนอื่น ๆ ที่จะต้องรักและดูแล

ในปี 1983 แมนสเต็ดโพรฟฟิต และสมาร์ท (Manstead Proffitt and Smart, 1983 : 657-671) ได้ทดสอบทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลในการทำนายและทำความเข้าใจเจตนาและพฤติกรรมการให้นมทารกด้วยนมมารดาและนมผงของหญิงมีครรภ์ที่อายุครรภ์มากกว่า 6 เดือนและมีอายุระหว่าง 16-40 ปีมารับบริการฝากครรภ์ที่หน่วยก่อนคลอดโรงพยาบาล กลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่เคยมีบุตรมาแล้ว 106 คน กลุ่มที่ไม่เคยมีบุตรมาก่อน 109 คน และกลุ่มควบคุม 85 คน ซึ่งไม่เคยมีบุตรมาก่อน เหตุผลที่มีกลุ่มควบคุม เพราะต้องการทดสอบสมมติฐานของเชอร์แมน (Sherman) ที่ว่าความหนักแน่นของความสอดคล้องระหว่างเจตนาและพฤติกรรมอาจจะเกิดขึ้นถ้าวัดพฤติกรรมภายหลังจากวัดเจตนา (Sherman 1980 : 219 cited by Manstead Proffitt and Smart 1983 : 659) ในการศึกษาครั้งนี้วัดทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และเจตนาเชิงพฤติกรรมของหญิงมีครรภ์ 3 เดือน

สุดท้ายก่อนคลอด และวัดพฤติกรรมการให้นมทารกหลังคลอดในระยะ 6 สัปดาห์โดยวัดพฤติกรรมแบบรายงานตนเอง แล้วหาความแตกต่างของทัศนคติซึ่งได้จากการนำทัศนคติต่อการเลี้ยงทารกด้วยนมขวดลบด้วยทัศนคติต่อการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา และหาความแตกต่างของการคลอดตามกลุ่มอ้างอิงซึ่งได้จากการนำการคลอดตามกลุ่มอ้างอิงต่อการเลี้ยงทารกด้วยนมขวดลบด้วยการคลอดตามกลุ่มอ้างอิงต่อการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา

ผลการวิจัยพบว่าจากผลการตอบของทั้งสองกลุ่ม ($n=215$) พบว่าเจตนาและพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างหนักแน่น ($r = .82, P < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขของทฤษฎีของทิสไบน์และโอเซนที่ว่ารูปแบบจำลองของทิสไบน์จะใช้การทำนายพฤติกรรมได้ก็คือ เมื่อเจตนาและพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันสูง และพบว่าความแตกต่างของทัศนคติและความแตกต่างของการคลอดตามกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์กันสูงอย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรม

เจตนา ($r = .79, r = .80$) และเจตนาในบุตรคนต่อไป ($r = .60, r = .49$) และเจตนาในบุตรคนต่อไปมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรแต่ละตัวในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

ในมารดาที่ไม่เคยมีบุตรมาก่อนพบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณขององค์ประกอบความแตกต่างของทัศนคติและของการคลอดตามกลุ่มอ้างอิงกับเจตนาในการเลี้ยงนมทารกเท่ากับ .77 ซึ่งสามารถทำนายเจตนาได้ 59.8% และองค์ประกอบทั้งสองร่วมกันทำนายเจตนาอย่างมีนัยสำคัญด้วยน้ำหนักเท่ากัน ส่วนในมารดาที่เคยมีบุตรมาแล้วพบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณขององค์ประกอบความแตกต่างของทัศนคติของการคลอดตามกลุ่มอ้างอิงกับเจตนาในการเลี้ยงนมทารกเท่ากับ .77 ซึ่งสามารถทำนายเจตนาได้ 59.6% ความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ขององค์ประกอบทัศนคติและการคลอดตามกลุ่มอ้างอิงในการทำนายเจตนาแตกต่างกันในแม่ทั้งสองกลุ่ม น้ำหนักในการทำนายเจตนาของมารดาที่ไม่เคยมีบุตรมาก่อนและมารดาที่เคยมีบุตรมาแล้วมีความสัมพันธ์กันในองค์ประกอบทัศนคติ และแม่ที่ไม่เคยมีบุตรมาก่อนจะมีน้ำหนักในการคลอดตามกลุ่มอ้างอิงสูงกว่าแม่ที่เคยมีบุตรมาแล้ว

ในการควบคุมพฤติกรรมที่ผ่านมา เข้าไว้ในสมการถดถอย สามารถทำนาย เจตนาได้อย่างมีนัยสำคัญ (65.3%) และพบตามที่คาดไว้ว่าองค์ประกอบทัศนคติมีอิทธิพล มากกว่าองค์ประกอบเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงในการทำนายเจตนา และองค์ประกอบทั้งสองมีอิทธิพล คือ เจตนา เท่ากัน ในมารดาที่ไม่เคยมีบุตรมาก่อน

ในมารดาที่ไม่เคยมีบุตรมาก่อน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเจตนาและทัศนคติ = .65

ในมารดาที่เคยมีบุตรมาก่อน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเจตนาและทัศนคติ = .76

ซึ่งค่าสหสัมพันธ์ทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .08$)

ในมารดาที่ไม่เคยมีบุตรมาก่อน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเจตนาและการคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิง = .65

ในมารดาที่เคยมีบุตรมาก่อน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเจตนาและการคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิง = .53

ซึ่งค่าสหสัมพันธ์ทั้งสองนี้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$)

สรุป มารดาที่มีประสบการณ์ตรงกับพฤติกรรมมีแนวโน้มที่จะมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนคติและเจตนาสูงกว่ามารดาที่ไม่มีประสบการณ์ตรงและค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิงกับเจตนาต่ำกว่ามารดาที่ไม่มีประสบการณ์ตรง

ผลของเวลาในความสัมพันธ์ของทัศนคติกับพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของเจตนาพบว่า ในกลุ่มที่เว้นระยะเวลาน้อย (น้อยกว่า 2 วัน) ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรม = .64 และความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาและพฤติกรรม = .83 ซึ่งสอดคล้องกับความสัมพันธ์ในการเว้นระยะเวลานาน (25 วันหรือมากกว่านั้น) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรม = .71 และความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาและพฤติกรรม = .81 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของซัคเกอร์แมนและไรส์ (Zuckerman-Reis) ที่ว่าในกลุ่มที่เว้นระยะเวลานาน ความสัมพันธ์ของเจตนาและพฤติกรรมจะหนักแน่นน้อยกว่าและความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมจะหนักแน่นมากกว่ากลุ่มที่เว้นระยะเวลาน้อย ซึ่งค่าสหสัมพันธ์เหล่านี้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มที่เว้นระยะเวลาทั้งสอง

ในการเปรียบเทียบความเชื่อของมารดาทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อแตกต่างกันใน 6 ความเชื่อ เกี่ยวกับการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา โดยที่มารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมมารดา มีความเชื่อว่าการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา เป็นการสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างมารดาและทารก นมมารดามีสารอาหารที่ดีที่สุดและนมมารดาป้องกันการเกิดการติดเชื้อหนักแน่นกว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมขวดอย่างมีนัยสำคัญ ในทางตรงข้าม มารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมขวดมีความเชื่อหนักแน่นกว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมมารดาในความเชื่อที่ว่า การเลี้ยงทารกด้วยนมขวด เป็นวิธีที่สะดวกสบาย ไม่ทำให้มารดาเตือร่อนและสามีช่วยให้นมลูกได้

ในการเปรียบเทียบการประเมินผลกรรมของมารดาทั้งสองกลุ่มพบว่ามารดาประเมินผลกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และพบว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมขวดมีการประเมินทางบวกหนักแน่นกว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมมารดาในผลกรรมดังต่อไปนี้ สามีช่วยให้นมลูกได้รู้ว่าลูกกินนมไปมากน้อยเท่าไร ไม่ทำให้รู้สึกอาย ส่วนมารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมมารดามีการประเมินในทางบวกที่หนักแน่นกว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมขวดว่าทำให้ทารกหงุดหงิด สร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างมารดาและลูก มีสารอาหารที่ดีที่สุดและป้องกันการติดเชื้อของทารก อย่างไรก็ตาม 3 ผลกรรมหลังมารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมขวดก็มีการประเมินไปในทางบวกค่อนข้างสูงคือคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 6 จากมาตรฐาน 7 ช่วง

ในการเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงของมารดาทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญและพบว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมมารดา เชื่อว่ากลุ่มอ้างอิงคาดหวังว่าตนควรจะให้ทารกกินนมมารดาและไม่ควรให้ทารกกินนมขวดหนักแน่นกว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมขวด

ในการเปรียบเทียบแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของมารดาทั้งสองกลุ่มพบว่าแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่างกันและพบว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมมารดามีแรงจูงใจที่จะคล้อยตามความคาดหวังของผู้แนะนำทางการแพทย์มากกว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมขวด

ในปี 1980 คูก เลาสบูรี และฟอนเตเนลล์ (Cook, Lounsbury and Fontenelle 1980 : 193-201) ได้นำรูปแบบจำลองของพิชไบน์และไอเซนมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา เรื่องการใช้ยา กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเซาท์อีสเทิร์น 349 คน เป็นหญิง 52 % ชาย 48 % แบบสอบถามถามข้อมูลทางชีวสังคม ความพึงพอใจในชีวิตและความนับถือตนเอง (self esteem) การใช้ยา ทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เกี่ยวกับการใช้ยา ผลการวิจัยสนับสนุนรูปแบบจำลองของพิชไบน์และไอเซนอย่างหนักแน่นด้วยค่าสหสัมพันธ์ พหุคูณ .69, .66, .51 และ .70 สำหรับกัญชา, แอมเฟตามีน, ยาแก้ไอประเภทแบบอ่อน และ เบียร์ตามลำดับ

ส่วนการนำทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมาทำนายความถี่ของการใช้ยานั้น สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญในทุกกรณี ยกเว้นยาแก้ไอประเภทแบบอ่อน ส่วนการวัดทัศนคติ ที่มีต่อผลกระทบของการใช้ยาไม่ได้ เพิ่มความสามารถในการทำนายความถี่ของการใช้ยาอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยที่นำทฤษฎีการกระทำด้วย เหตุผลร่วมกับตัวแปรอื่นในการทำนายและทำความเข้าใจพฤติกรรม

ปี 1976 สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (Somwung Pitayanuwat : 1976) ได้นำทฤษฎี เจตนาเชิงพฤติกรรมของพิชไบน์มาสร้างแบบสำรวจทัศนคติและเจตนาที่มีต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับ คณิตศาสตร์ และได้หาความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ ทัศนคติที่มีต่อการกระทำพฤติกรรมเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ผลสัมฤทธิ์ในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ การประเมินของครูเกี่ยวกับเจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ และตัวแปรภายนอก 2 ตัวคือ การรับรู้ตนเองและทัศนคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนเกรด 7 จำนวน 227 คนจาก 3 โรงเรียนในรัฐมินนิโซต้า ผลการวิจัยพบดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 : ค่าสหสัมพันธ์ สัมประสิทธิ์ถดถอย และสหสัมพันธ์พหุคูณของทัศนคติที่มีต่อการกระทำ
พฤติกรรมเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ (A_{mact}) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN)
ในการทำนายเจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ (MAI) ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง
เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ (MAI) กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชา
คณิตศาสตร์ (MA) และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการประเมินของครูเกี่ยวกับเจตนา
ใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ (EMAI) กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ (MA)
จำแนกตามเพศ เชื้อชาติ ความสามารถ โรงเรียน และผลรวม

กลุ่ม	N	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์		สัมประสิทธิ์ถดถอย			R	r_{MAI-MA}	$r_{EMAI-MA}$
		A_{mact} -MAI	SN-MAI	A_{mact}	-MAI	SN-MAI			
เพศ									
ชาย	126	.55**	.31**	.13**	.02	.56**	.29**	.33**	
หญิง	101	.59**	.31**	.13**	.02	.60**	.28**	.16**	
เชื้อชาติ									
สีขาว	177	.61**	.31**	.14**	.01	.61**	.44**	.31**	
สีดำน	37	.40**	.31**	.08	.04	.44*	.12	.00	
อื่น เคียนแดงและ									
ชาวตะวันออก	13	.70**	.47**	.17**	.05	.72**	.16	.10	
ระดับความสามารถ									
ต่ำ	60	.50**	.47**	.09**	.05*	.55**	.22**	.02	
กลาง	99	.51**	.39**	.11**	.05*	.56**	.31**	.21*	
สูง	68	.62**	.13	.15**	-.02	.63**	.33**	.35**	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

กลุ่ม	N	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์			สัมประสิทธิ์ถดถอย			R	r_{MAI-MA}	$r_{EMAI-MA}$
		A_{mact} -MAI	SN-MAI	A_{mact} -MAI	SN-MAI					
โรงเรียน										
จอร์แดนจูเนียร์										
ไฮสกูล	82	.46*	.20*	.10**	.00	.46**	.31**	.38**		
แอนวาติน มิดเดิล	80	.70**	.35**	.17**	.01	.70**	.32**	.25**		
เซ็นทรัลจูเนียร์										
ไฮสกูล	65	.13**	.37**	.09**	.07*	.46**	.46**	.36**		
รวม	227	.57**	.31**	.13**	.02	.57**	.34**	.26**		

* $P < .05$ ** $P < .01$

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อการกระทำพฤติกรรม เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ กับ เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ มีนัยสำคัญทุกกลุ่ม ส่วนค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง กับ เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์มีนัยสำคัญทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มนักเรียนที่ระดับความสามารถสูง ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยระหว่างทัศนคติที่มีต่อการกระทำพฤติกรรม เกี่ยวกับคณิตศาสตร์กับ เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์มีนัยสำคัญทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มนักเรียนผิวดำและค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยระหว่างการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับ เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์มีนัยสำคัญ 3 ค่าจาก 12 ค่า นอกจากนี้ยังพบว่าทัศนคติที่มีต่อการกระทำพฤติกรรม เกี่ยวกับคณิตศาสตร์และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงร่วมกันทำนาย เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญและพบว่าองค์ประกอบทัศนคติต่อการกระทำพฤติกรรม เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ทำนาย เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ได้ดีกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ทำนายผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ ได้มากกว่าทัศนคติที่มีต่อการกระทำพฤติกรรมเกี่ยวกับคณิตศาสตร์หรือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทำนายผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

ส่วนตัวแปรภายนอกทัศนคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์เพียงเล็กน้อย ($r = .13$) และเมื่อให้เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ การประเมินของครูเกี่ยวกับเจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์และตัวแปรทั้งสองตัวมีค่าคงที่ได้ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ $-.08$, $.05$ และ $-.01$ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญสูงกับการประเมินของครูเกี่ยวกับเจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์คือค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ $.74$, $.76$, $.73$ และ $.76$ เมื่อให้ทัศนคติที่มีต่อการกระทำพฤติกรรมเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์และทัศนคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์มีค่าคงที่ ตามลำดับ

ปี 1981 เดวิสและรุ่งค์ (Davis and Runge 1981 : 93-113) ได้ศึกษาถึงความเชื่อและทัศนคติต่อผู้ที่จะเป็นตัวแทนพรรคเดโมแครท เข้าชิงตำแหน่งผู้ว่ารัฐเท็กซัส โดยตัวแปรภายนอก 3 ตัวแปรเข้ามาศึกษาด้วยคือ ระดับการศึกษาและรายได้ของผู้ตอบ ความมากน้อยของการผูกมัดตนเองระหว่างผู้ตอบกับผู้สมัคร และความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้สมัคร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกพรรคเดโมแครท ในเมืองฮอสติน รัฐเท็กซัส จำนวน 209 คน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 สัมภาษณ์ก่อนมีการเลือกตั้งตัวแทนพรรค เข้าชิงตำแหน่งผู้ว่าราชการเท็กซัสปี 1976 10 สัปดาห์ ครั้งที่ 2 5 สัปดาห์ก่อนการเลือกตั้ง ครั้งที่ 3 สัปดาห์สุดท้ายของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เพื่อป้องกันการสัมภาษณ์ซ้ำจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 7 กลุ่ม และเรียงลำดับว่ากลุ่มใดจะได้รับการสัมภาษณ์ครั้งใดบ้างและไปสัมภาษณ์ที่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง ในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแต่ละคน ตอนที่ 2 เป็นความเชื่อของผู้ตอบเกี่ยวกับผู้สมัคร ตอนที่ 3 ทัศนคติของผู้ตอบที่มีต่อผู้สมัคร และตอนที่ 4 เป็นความมากน้อยของการผูกมัดตนเองของผู้ตอบต่อผู้สมัคร

ผลพบว่ามีความสัมพันธ์กันสูงในการวัดทัศนคติทางอ้อม ($\sum b_i e_i$) และการวัดทัศนคติทางตรง (A_0) ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งและผู้สมัครแต่ละคน และพบว่าความสัมพันธ์ของความ

เชื่อและทัศนคติสำหรับบริสโค (Briscoe) ผู้เป็นเจ้าของตำแหน่งเท่ากับ .77 และสำหรับ ฮิลล์ (Hill) เท่ากับ .61 ค่าสหสัมพันธ์ของความเชื่อและทัศนคติระหว่างผู้สมัครทั้งสองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 และ 2 (ครั้งที่ 1 : .60, .61, $Z = 3.90$ ครั้งที่ 2 : .60, .55, $Z = 4.22$) แต่ไม่มีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 (.71, .68, $Z = .53$) และพบว่าผู้สมัครเป็นผู้มีเหตุผลเพิ่มมากขึ้น เมื่อผู้ออกเสียงเลือกตั้งรู้จักคุ้นเคยกับผู้สมัคร

พบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและทัศนคติจะเพิ่มขึ้นเมื่อระดับการศึกษาของผู้ตอบสูงขึ้น ค่าเฉลี่ยของค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและทัศนคติของผู้ที่มีการศึกษาและรายได้สูงในผู้สมัครแต่ละคนและการสัมภาษณ์แต่ละครั้งเท่ากับ .77 และเท่ากับ .68 ในผู้ที่มีการศึกษาและรายได้ต่ำ ความแตกต่างในเรื่องความมีเหตุผลของผู้สมัครระหว่างผู้ตอบที่มีการศึกษาและรายได้สูงกับผู้ตอบที่มีการศึกษาและรายได้ต่ำ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3 ในกรณีของบริสโค และต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญในกรณีของฮิลล์ พบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและทัศนคติของผู้ตอบที่มีการศึกษาและรายได้สูงต่างกันมากอย่างมีนัยสำคัญในผู้สมัครทั้งสองในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3 และต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเพียงเล็กน้อยในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2

พบว่าการผูกมัดตนเองกับเจ้าของตำแหน่งเดิมคือบริสโคมีผลกระทบต่ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ทั้ง 3 ครั้ง ส่วนการผูกมัดตนเองกับฮิลล์มีผลกระทบต่อค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและทัศนคติอย่างไม่มีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ทั้ง 3 ครั้ง

ปี 1984 ฟิชเชอร์ (Fisher, 1984 : 104-123) ได้นำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลร่วมกับตัวแปรบทบาททางอารมณ์ไปทำนายพฤติกรรมกรรมการคุมกำเนิดด้วยถุงยางอนามัยให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยเพอร์ดู (Purdue) ซึ่งยังไม่ได้แต่งงานจำนวน 145 คน อายุเฉลี่ย 19.88 ปี คอบแบบสอบถามซึ่งวัดเจตนาเชิงพฤติกรรม ทัศนคติการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ความเชื่อเกี่ยวกับผลการกระทำ การประเมินผลกระทบ ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และให้คอบแบบสำรวจความคิดเห็นเรื่องเพศ (Sexual Opinion Survey) ซึ่งวัดความกลัวในเพศสัมพันธ์ (erotophobia) และความ

พึงพอใจในเพศสัมพันธ์ (erotophilia) อีก 4 สัปดาห์ต่อมาเก็บข้อมูลพฤติกรรมทางไปรษณีย์บัตร ว่าเขาใช้ถุงยางอนามัยเสมอหรือไม่ในระหว่างมีเพศสัมพันธ์

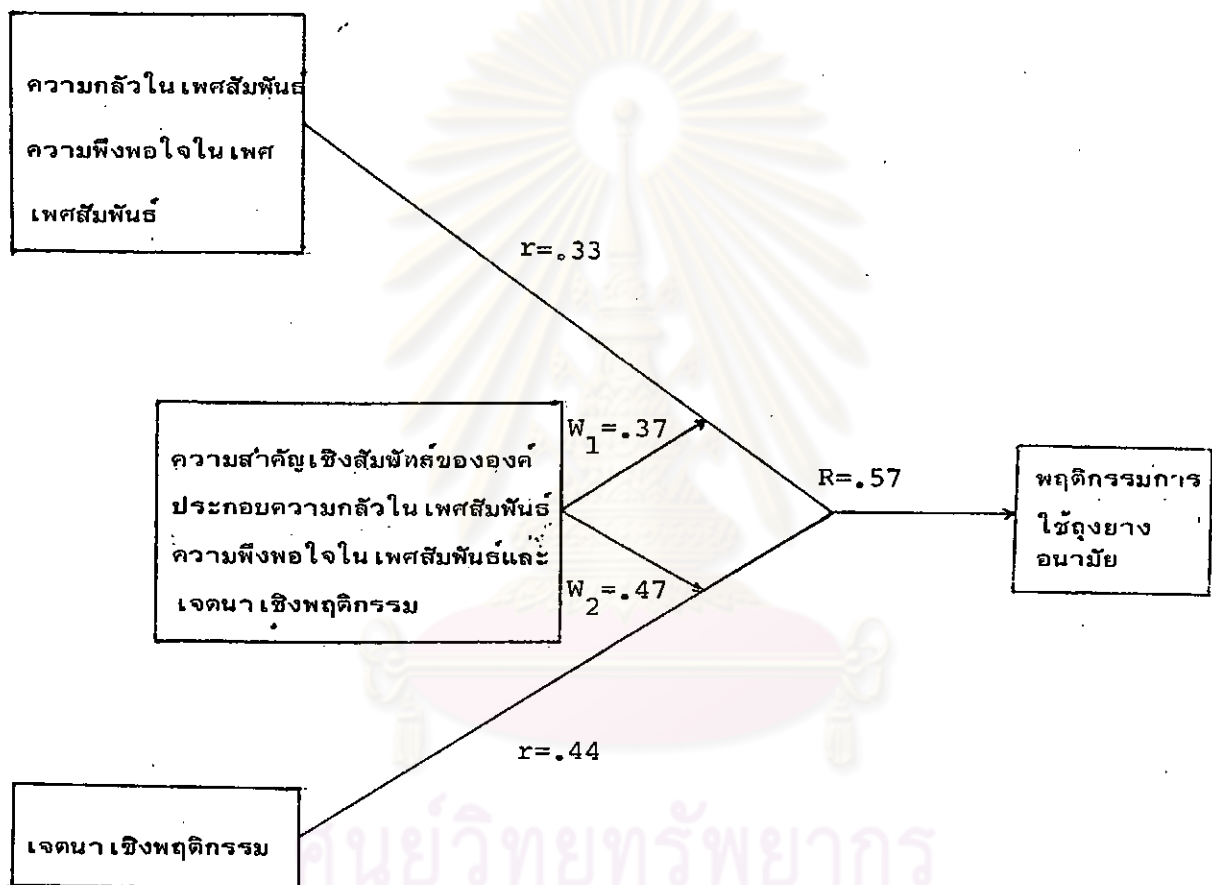
ผลการวิจัยพบว่าความกลัวในเพศสัมพันธ์และความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยอย่างมีนัยสำคัญ $r = .33$ ($P < .02$) และพบว่าผู้ชายที่พึงพอใจในเพศสัมพันธ์รายงานว่าใช้ถุงยางอนามัยเสมอในระหว่างเดือนที่ทำการศึกษา

ส่วนความสัมพันธ์ของตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลดังภาพที่ 4 องค์ประกอบทัศนคติ และองค์ประกอบการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงร่วมกันทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ 53 %

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรความกลัว ในเพศสัมพันธ์ ความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ เจตนาเชิงพฤติกรรมและพฤติกรรมพบดังภาพที่ 5 และตัวแปรความกลัวในเพศสัมพันธ์ ความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์และ เจตนาเชิงพฤติกรรมร่วมกันทำนายพฤติกรรมได้ 33 %

ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความกลัวในเพศสัมพันธ์ ความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ เจตนาเชิงพฤติกรรมและพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัย (Fisher 1984 : 115)

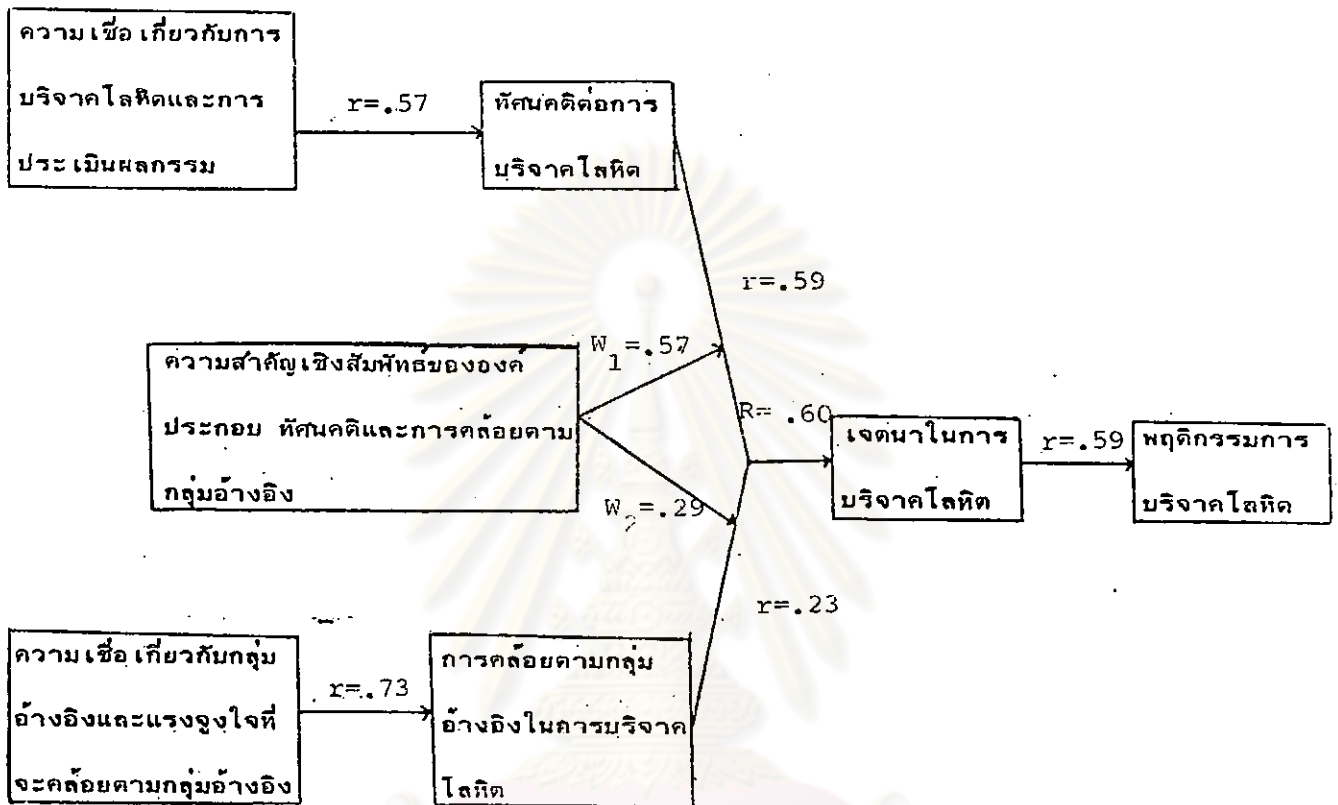
งานวิจัยที่นำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลร่วมกับองค์ประกอบทางจริยธรรมในการ
ทำนายและทำความเข้าใจพฤติกรรม

โหมมาเซลและแจคคาร์ด (Pomazal and Jaccard 1976 : 317-326)

ได้นำองค์ประกอบทางจริยธรรมร่วมกับองค์ประกอบทั้งสองของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลทำนาย
เจตนาและทำความเข้าใจพฤติกรรมการช่วยเหลือ ซึ่งพฤติกรรมการช่วยเหลือที่เขานำมาศึกษาคือ
พฤติกรรมการบริจาคโลหิต และเหตุผลที่เขานำองค์ประกอบจริยธรรมมาช่วยในการทำนายด้วย
เพราะชเวอर्डและเทสเลอร์ (Schwartz and Tessler) เสนอว่าองค์ประกอบทางจริยธรรม
เป็นตัวกำหนดเจตนาที่สำคัญตัวหนึ่งนอกเหนือจากองค์ประกอบทัศนคติ และองค์ประกอบกลุ่มอ้างอิง
ตามรูปแบบของพิชไบน์และไอเซน (Schwartz and Tessler, 1972 cited by Pomazal
and Jaccard 1976 : 319) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาและบุคคลที่เดินอยู่ในมหาวิทยาลัย
อิลลินอยส์ จำนวน 270 คน เป็นชาย 55 % หญิง 45 % อายุโดยเฉลี่ย 19½ ปี เป็นผู้ที่เคย
บริจาคโลหิต 61 % เป็นโปรเตสแตนต์ 48 % ชาวยิว 12 % อื่น 6 % มาจากชนชั้นต่ำ 18 %
ชนชั้นกลาง 69 % และชนชั้นสูง 11 % แบบสอบถามที่เขาใช้ในการศึกษาวัดความเชื่อ การ
ประเมิน ทัศนคติ ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง แรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การคล้อย
ตามกลุ่มอ้างอิง เจตนาในการบริจาคโลหิต และเขาวัดความโน้มเอียงทางจริยธรรม โดยให้กลุ่ม
ตัวอย่างประเมินว่า "ฉันรู้สึก ว่าฉันมีความโน้มเอียงทางจริยธรรมที่จะบริจาคโลหิต" บนมาตร
7 ช่วงจากเป็นไปไม่ได้ - เป็นไปได้ และวัดตัวแปรอื่น ๆ เช่นประสมการณ์การบริจาคโลหิต
ความต้องการ อายุ เวลา เป็นต้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

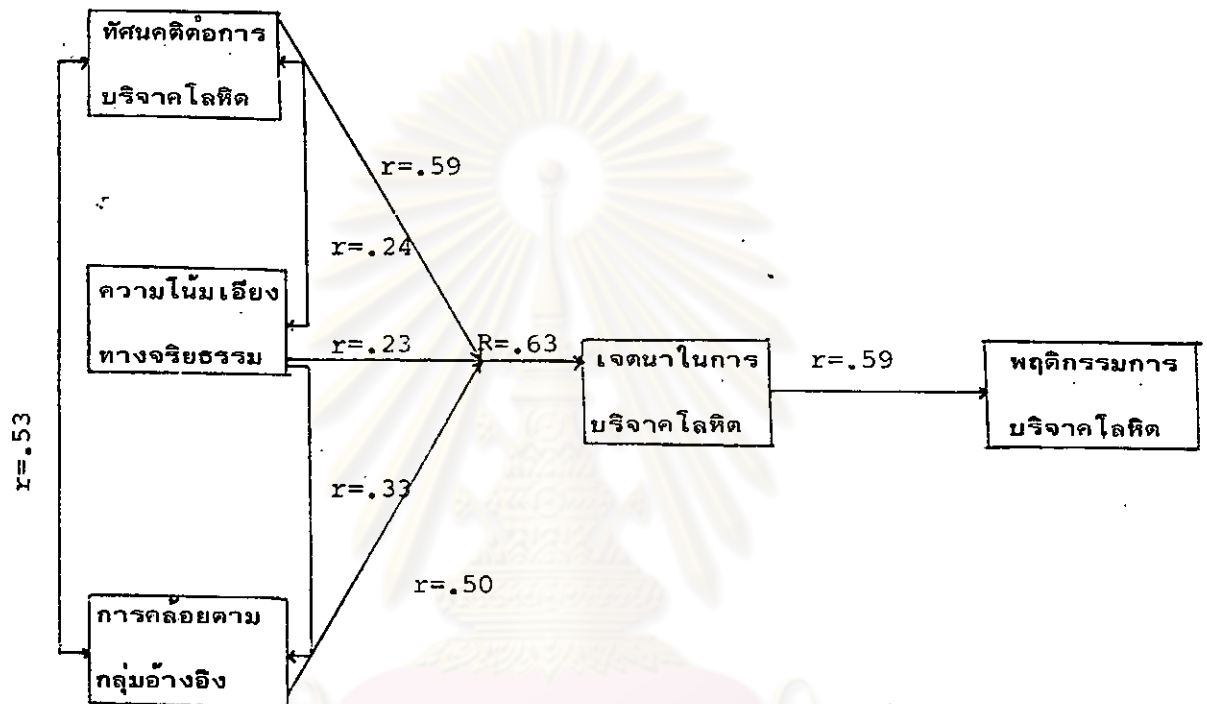
ผลการวิจัยแสดงถึงความสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลดังในภาพที่ 6 ซึ่งพบว่าทัศนคติของบุคคลทำนาย เจตนาการบริจจาคโลหิตได้มากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

ภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลจากการศึกษาการทำนายเจตนา และทำความเข้าใจพฤติกรรมการบริจจาคโลหิต (Pomazal and Jaccard 1976 : 322)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและความโน้มเอียง
จริยธรรมพบดังในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและความโน้มเอียงทางจริยธรรมจากการศึกษาการทำนายเจตนาและทำความเข้าใจพฤติกรรมการบริจาคโลหิต (Pomazal and Jaccard 1976 : 322)

ในการศึกษาค้นคว้านี้สนใจตัวแปรความสามารถในการบริจาคโลหิตและไม่สามารถบริจาคโลหิต (เช่น ป่วย) เพราะในงานวิจัยของฟิชไบน์และแจคคาร์ดได้ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาและพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากความสามารถในการกระทำพฤติกรรม (Fishbein and Jaccard, 1973 cited by Pomazal and Jaccard 1976 : 321) จากการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่าทัศนคติและการกล้อยตามกลุ่มอ้างอิงร่วมกันทำนาย

เจตนาในการบริจาคโลหิตอย่างมีนัยสำคัญ $r = .64$ ($P < .05$) ในผู้ที่สามารถบริจาคโลหิต และร่วมกันทำนายเจตนาในการบริจาคโลหิตอย่างมีนัยสำคัญ $r = .38$ ($P < .05$) ในผู้ที่ไม่สามารถบริจาคโลหิต ส่วนทัศนคติการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและความโน้มเอียงทางจริยธรรมร่วมกันทำนายเจตนาในการบริจาคโลหิตอย่างมีนัยสำคัญ $r = .69$ ($P < .05$) ในผู้ที่มีความสามารถบริจาคโลหิตและร่วมกันทำนายเจตนาในการบริจาคโลหิตอย่างมีนัยสำคัญ $r = .39$ ($P < .05$) นอกจากนี้ตัวแปรอื่น ๆ เช่นประสบการณ์การบริจาคโลหิต ความต้องการ อายุ เวลา เป็นต้น จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริจาคโลหิตถ้ามีอิทธิพลต่อเจตนาของบุคคล

ผู้ที่มีเจตนาไม่บริจาคโลหิตมีความหนักแน่นกว่าผู้ที่มีเจตนาบริจาคโลหิตในความเชื่อว่าการบริจาคโลหิตทำให้เขารู้สึกวิ่งเวียนหน้ามืด เสียเวลามาก ทำให้รู้สึกเหนื่อย ทำให้รู้สึกวิตกกังวล รู้สึกเจ็บปวด ส่วนความเชื่อทางบวกทั้งสองกลุ่มเชื่อไม่ต่างกันคือทำให้พบกับบุคคลที่เป็นมิตร ทำให้รู้สึกพอใจในตนเอง ทำให้มั่นใจว่าจะมีเลือดใช้ฟรีในอนาคต เกิดความพอใจกับกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้รู้สึกสดชื่น

ในปี 1983 กอร์ซุช และออร์ทเบิร์ก (Gorsuch and Ortberg 1983 : 1025-1028) ได้นำรูปแบบจำลองของพิชไบน์และไอเซนไปใช้และเพิ่มองค์ประกอบความโน้มเอียงทางจริยธรรม (Moral Obligation) รวมเข้าไปในรูปแบบจำลองของพิชไบน์และไอเซน เขาทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของทัศนคติและความโน้มเอียงทางจริยธรรมต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน จากโรงเรียนวันอาทิตย์สำหรับผู้ใหญ่ของโบสถ์แบบดิสตันในเมืองขนาดกลาง (ประชากร 150,000 คน) ซึ่งจบวิทยาลัยร้อยละ 50 จบไฮสคูลร้อยละ 42 และไม่จบไฮสคูลร้อยละ 8 อายุของกลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ย 42 ปี (ไม่มีใครต่ำกว่า 18 ปี) วิธีการวิจัยของเขาคือจัดให้มีเงื่อนไข 4 เงื่อนไข เป็นเงื่อนไขเกี่ยวกับจริยธรรม 2 เงื่อนไข (เงื่อนไขที่ 1, เงื่อนไขที่ 2) เงื่อนไขที่ไม่เกี่ยวกับจริยธรรม 2 เงื่อนไข (เงื่อนไขที่ 3, เงื่อนไขที่ 4) ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านเงื่อนไขแต่ละเงื่อนไขแล้วให้ประมาณเจตนาในมาตรเป็นไปไม่ได้ถึงเป็นไปได้ และให้ประมาณพฤติกรรมในมาตรจำแนกความหมาย 3 มาตร (ดี-เลว, นำพอใจ-ไม่นำพอใจ, เห็นด้วย-คัดค้าน) การวัดทัศนคติใช้การสร้างมาตรจากไอเซนและพิชไบน์ปี 1980 วัดการรับรู้เกี่ยวกับความโน้มเอียงทางจริยธรรมและวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงซึ่งการวัดทุก

ขั้นตอนวัดด้วยมาตร 7 ช่วง และเงื่อนไขถูกทำให้สมดุล (counterbalance) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบความโน้มเอียงทางจริยธรรมทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ และในเงื่อนไขเกี่ยวกับจริยธรรมเงื่อนไขที่ 1 ยังทำนายได้สูงกว่าองค์ประกอบทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนในเงื่อนไขที่ไม่เกี่ยวกับจริยธรรม (เงื่อนไขที่ 3) ความโน้มเอียงทางจริยธรรมทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ไม่ชัดเจน และทำนายได้อย่างไม่มีนัยสำคัญในเงื่อนไขที่ 4 องค์ประกอบทัศนคติมีความสัมพันธ์กับเจตนาเชิงพฤติกรรมสูงที่สุดในเงื่อนไขที่ไม่เกี่ยวกับจริยธรรมในเงื่อนไขที่ 4 จากผลการวิจัยนี้พบว่าในเงื่อนไขที่มีเรื่องจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง บุคคลจะแยกระหว่างความชอบของคนกับความถูกต้องตามหลักจริยธรรมออกจากกัน ถึงแม้งานวิจัยนี้จะพบว่าการวัดความโน้มเอียงทางจริยธรรมของบุคคลมีความจำเป็นในการเพิ่มเข้าไปในรูปแบบจำลองของฟิชไบน์และไอเซน เพื่อไปทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมให้ได้ผลมากขึ้น เฉพาะในเงื่อนไขที่เกี่ยวกับจริยธรรมเท่านั้น แต่ไม่ว่าจะในเงื่อนไขที่เกี่ยวกับจริยธรรมหรือไม่เกี่ยวกับจริยธรรมทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงก็ยังสามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้มาก

งานวิจัยที่นำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลร่วมกับทฤษฎีอื่นในการทำนายและทำความเข้าใจพฤติกรรม

ปี 1977 ชเลเกล ครอว์ฟอร์ด และแซนบอร์น (Schlegel, Crawford and Sanborn 1977 : 421-430) ได้นำรูปแบบจำลองของฟิชไบน์และรูปแบบจำลองของเจสเซอร์มารวมกันทำนายพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น การศึกษาครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานไว้ 2 ข้อคือ สมมติฐานที่ 1 การทำนายเจตนาการดื่มจะลดลงเมื่อการวัดองค์ประกอบทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงไม่สอดคล้องกับการวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมในสภาพการณ์ (ที่มันกับผู้ปกครอง, ที่งานเลี้ยงเพื่อน, ที่ร้านเหล้า) หรือลักษณะของแอลกอฮอล์ (เบียร์, เหล้า และไวน์) กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 196 คน จากโรงเรียนไฮสคูล ให้กลุ่มตัวอย่างออกแบบสอบถามที่สร้างตามทฤษฎีของฟิชไบน์ อีก 1 เดือนต่อมาให้ตอบแบบรายงานพฤติกรรมตนเองซึ่ง เป็นความถี่ของพฤติกรรม การดื่มเบียร์, เหล้า และไวน์ ในสภาพการณ์ที่ต่างกัน 3 สภาพการณ์ ซึ่งจะได้อข้อมูลทั้งหมด

9 กลุ่ม

ผลพบว่าทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงทำนายเจตนาการดื่มได้ทุกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญ ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณทั้ง 9 กลุ่มมีค่าพิสัยจาก .711 ถึง .824 และค่าความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ขององค์ประกอบทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงต่อเจตนาการดื่มมีนัยสำคัญทุกค่า (ในสภาพการณ์ที่อยู่บ้าน = .350 และ .476 ในสภาพการณ์งานเลี้ยง = .577 และ .269. และสภาพการณ์ร้านเหล้า = .431 และ .369 ; $P < .01$) จะเห็นว่าองค์ประกอบกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลมากเมื่อเป็นการดื่มแอลกอฮอล์ในสภาพการณ์ที่อยู่บ้าน ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเจตนาและพฤติกรรมใน 9 กลุ่มมีค่าพิสัยจาก .159 ถึง .498 ($P < .01$) และพบว่าค่าสหสัมพันธ์จะลดลงเมื่อการวัดเจตนากับการวัดทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่สอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ (Davidson and Jaccard, 1975; Fishbein and Jaccard, 1973)

สมมติฐานที่ 2 ตัวแปรทั้งสามของรูปแบบจำลองของเจสเซอร์ (ลักษณะบุคคลิกภาพ, การรับรู้สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรม) มีอิทธิพลโดยตรงต่อเจตนาการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย 417 คน จากโรงเรียนไฮสคูล จากผลการศึกษาค้นคว้าการเพิ่มรูปแบบจำลองของเจสเซอร์เข้ากับรูปแบบจำลองของฟิชไบน์สามารถทำนายเจตนาในการดื่มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเพียงเล็กน้อยทั้ง 3 สภาพการณ์ แสดงว่าองค์ประกอบทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงก็เพียงพอที่จะนำมาทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

ปี 1983 บรินเบิร์ก และดูแรนด์ (Brinberg and Durand 1983 : 459-472) ได้นำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชไบน์และโอเซน ทฤษฎีของทรีแอนดิสและรูปแบบจำลองความน่าจะเป็นเชิงอัตนัย มาศึกษากับพฤติกรรมการรับประทานอาหารในร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ชายแสมเบอร์เกอร์ (fast-food hamburger restaurants) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยจำนวน 154 คน ที่เรียนวิชาโภชนาการเบื้องต้นของมหาวิทยาลัยแอตแลนติก แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้สร้างค่านองค์ประกอบของรูปแบบจำลองของฟิชไบน์, ทรีแอนดิสและความน่าจะเป็นเชิงอัตนัย นำแบบสอบถามฉบับนี้ไปให้กลุ่มตัวอย่างทำ ค่อมาอีก 2 สัปดาห์ ให้ตอบแบบรายงานพฤติกรรมว่าตนไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ชายแสมเบอร์เกอร์หรือไม่

ผลการวิจัยพบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง เจตนา เชิงพฤติกรรมกับพฤติกรรม เท่ากับ .41 ($P < .01$) และองค์ประกอบนิสัยและความเชื่ออันวยของสถานการณ์ไม่ได้เพิ่มการทำนายพฤติกรรม ในรูปแบบจำลองของฟิชไบน์ พบค่าสหสัมพันธ์หุคูณของทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับเจตนา เชิงพฤติกรรม เท่ากับ .65 ($P < .01$) และความสำคัญเชิงสัมพันธ์ของทัศนคติ เท่ากับ .64 ($P < .01$) ของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เท่ากับ .03

ส่วนในรูปแบบจำลองความน่าจะเป็น เชิงอัตนัยพบว่าความเชื่อทางบวกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับประทานอาหารที่ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด ซึ่งมีคะแนนความสัมพันธ์เป็นบวก ส่วนความเชื่อทางลบ ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับประทานอาหารที่ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด ซึ่งมีคะแนนความสัมพันธ์เป็นลบ ความเชื่อที่มีคะแนนความสัมพันธ์เป็นบวกสูงสุดคือรสร้อย (คะแนนความสัมพันธ์ = .628) และความเชื่อที่มีคะแนนความสัมพันธ์ เป็นลบสูงสุดคือคุณภาพต่ำ (คะแนนความสัมพันธ์ = -.468) ซึ่งคะแนนความสัมพันธ์หาจากความน่าจะเป็นของ เจตนาที่จะกระทำพฤติกรรมถ้าผลกรมนั้นเป็นจริง ลบด้วยความน่าจะเป็นของ เจตนาที่จะกระทำพฤติกรรมถ้าผลกรมนั้นไม่จริง (คะแนนความสัมพันธ์ = $(P_{I/B} - P_{\bar{I}/\bar{B}})$)

เมื่อวิเคราะห์ความเชื่อของผู้ที่เจตนารับประทานอาหารและเจตนาไม่รับประทานอาหารในร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ชายแชน เบอร์เกอร์ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล พบว่า ผู้ที่มีเจตนารับประทานมีความ เชื่อว่าอาหารร่อยมากกว่าผู้ที่เจตนาไม่รับประทานอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนผู้ที่มีเจตนาไม่รับประทานมีความ เชื่อสูงกว่าผู้ที่เจตนารับประทานอย่างมีนัยสำคัญในความเชื่อที่ว่า มีอาหารให้เลือกจำกัด อาหารไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการและคุณภาพต่ำ ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงพบว่าในกลุ่มที่เจตนารับประทานคิดว่ากลุ่มอ้างอิงทุกกลุ่ม (ผู้ปกครอง, แฟนเพื่อน) คิดว่าเขาควรรับประทานอาหารในร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ชายแชน เบอร์เกอร์มากกว่ากลุ่มที่เจตนาไม่รับประทานอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการประเมินผลกระทบและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่ต่างกันในกลุ่มที่มีเจตนารับประทานและกลุ่ม เจตนาไม่รับประทาน

ค่าสหสัมพันธ์ของรูปแบบจำลองความน่าจะเป็น เชิงอัตนัยและรูปแบบจำลองของฟิชไบน์ พบค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .81 ($P < .01$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบจำลองทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันสูงสำหรับการนิยามความเชื่อที่สำคัญทางจิตวิทยา

ปี 1983 วิทเทนเบรคเคอร์ และกิบส์ (Wittenbraker and Gibbs 1983 : 406-421) ได้นำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลร่วมกับตัวแปรนิสัยของทริยแอนดิสศึกษาพฤติกรรมการใช้เข็มขัดนิรภัย กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชายและหญิงที่เรียนวิชาจิตวิทยาชั้นนำจำนวน 134 คน การศึกษาค้างนี้แบ่ง เป็น 2 ช่วงห่างกัน 1 เดือน ในแต่ละช่วงให้ตอบแบบสอบถามตามเดิม แบบสอบถามสร้างตามทฤษฎีของฟิชไบน์และไอเซน โดยมี 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ถามจำนวนครั้งที่ใช้เข็มขัดนิรภัยเมื่อขับรถหรือโดยสารรถ (ในเวลา 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา) และถามคำถามแบบเดิมแต่ถามว่าเป็น เพราะนิสัยหรือไม่ และถามเจตนาในการใช้เข็มขัดนิรภัย

ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบ ความเชื่อ เกี่ยวกับผลของการกระทำ ความเชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่วัดความพึงปรารถนาของสังคม

ผลพบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้ตอบแบบสอบถามตามความน่าพึงปรารถนาของสังคม จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมซึ่งก็สามารถทำนายพฤติกรรมได้ด้วย ยิ่งกว่านั้นตัวแปรนิสัยทำนายพฤติกรรมได้ดีกว่าเจตนา และจากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบ Cross-lagged พบว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม เจตนาเชิงพฤติกรรมส่งผลต่อทัศนคติ ทัศนคติส่งผลต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง พฤติกรรมส่งผลต่อนิสัย และทัศนคติส่งผลต่อพฤติกรรม

งานวิจัยในประเทศ

อัปษร เตียวตระกูลวัฒน์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทัศนคติที่มีต่อยาเสพติดและพฤติวิสัยเชิงอัตนัยของนักศึกษาคู โดยการศึกษาทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการสร้างแบบจำลองทำนายพฤติกรรม การเสพยาสุรา ยากระดุน กัญชา และเฮโรอีน โดยใช้ทฤษฎีเจตนาเชิงพฤติกรรมของฟิชไบน์ (Fishbein's Behavioral Intention) ตลอดจนการ

ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง พฤติกรรม และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติดของ
 บิดา มารดา เพื่อนสนิท และตัวนักศึกษาที่เคยเสพยาแต่ละชนิด

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาระดับวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร 2 แห่ง จำนวน 1,601 คน
 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ทักษะคิดและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่
 และดื่มสุราได้ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ 0.5014 และ 0.1532 ตามลำดับ ทักษะคิดที่มีต่อการเสพยา
 มีบทบาทในการทำนายพฤติกรรม เสพยาเสพติดได้น้อยมาก

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยนี้ว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจะเป็นตัวกำหนด หรือทำนาย
 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ หรือการดื่มสุรา จากสมการ แต่ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมเสพยากระตุ้น
 กัญชา และเฮโรอีน อาจเป็นเพราะยาเสพติดชนิดหลัง ๆ นี้ เป็นยาเสพติดชนิดรุนแรง ซึ่งสังคม
 ไม่ยอมรับ ดังนั้นจึงพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะคิดกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ไม่สามารถ
 สร้างสมการทำนายพฤติกรรมการเสพยาได้ นอกจากนั้นผู้วิจัยได้อภิปรายเพิ่มเติมว่าผลการวิจัยนี้
 สนับสนุนความตรงของทฤษฎีเจตนาเชิงพฤติกรรมของฟิชไบน์ โดยสามารถทำนายพฤติกรรมการ
 สูบบุหรี่ และดื่มสุราของนักศึกษาได้ แต่เมื่อทำการวิจัยถึงการใช้อยาชนิดที่รุนแรงมากขึ้น เช่น
 ยากระตุ้น กัญชา และเฮโรอีน พบว่าไม่สามารถสร้างแบบจำลองทำนายพฤติกรรมได้ จึงสรุป
 ได้ว่าควรใช้ทฤษฎีกับการวิจัยในเรื่องที่เป็นกลาง เพราะจะได้คำตอบชัดเจน เพียงพอที่จะสร้าง
 แบบจำลองทำนายพฤติกรรมได้

ธีระพร อูวรรณไพ (2527 : 20) ได้พูดถึงงานวิจัยของอัมพร เตียวตระกูลวัฒน์
 ว่านำทฤษฎีมาใช้ไม่เต็มรูปแบบ ตัวแปรที่อัมพรไม่ได้วัดในการวิจัยนี้คือเจตนาเชิงพฤติกรรมส่วน
 พฤติกรรมก็วัดจากการเคยทำหรือไม่เคยทำในอดีต จากนั้นก็นำทักษะคิดกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
 มาสร้างสมการถดถอยพหุคูณไปยังพฤติกรรมเลย

นพนธ์ สัมมา (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่องจิตลักษณะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ
 นวัตกรรมทางการเกษตรและมีวัตถุประสงค์เพื่อจะค้นหาตัวแปรที่จะร่วมกันทำนายพฤติกรรมการ
 ยอมรับนวัตกรรมให้ได้มากที่สุด โดยใช้ตัวแปรจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (ทัศนคติ และการ

คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง) และทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแอทกินสัน (แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความกลัวความล้มเหลว และการรับรู้ว่าจะประสบความสำเร็จ) และมีตัวแปรอื่น ๆ ด้วย (ฐานะทางเศรษฐกิจ ประสบการณ์ทางการศึกษาและสมรรถนะทางการศึกษา ซึ่งสมรรถนะทางการศึกษา หมายถึงความสามารถในการอ่าน แบ่งออกเป็นอ่านได้ดี พออ่านได้ และอ่านไม่ได้) กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านช่อแล จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป เป็นเพศชาย มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านช่อแลมาตั้งแต่ พ.ศ., 2512. และมีอาชีพเกษตรกรที่มีที่ดินเหมาะสมที่จะปลูกมันฝรั่งได้จำนวน 162 คน และได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ 7 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด กลุ่มผู้มีประสบการณ์ทางการศึกษาสูง กลุ่มผู้มีประสบการณ์ทางการศึกษาค่ำ กลุ่มผู้มีสมรรถนะทางการศึกษาสูง กลุ่มผู้มีสมรรถนะทางการศึกษาค่ำ กลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง และกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อรวมตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล และทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เข้าด้วยกันแล้ว พบว่าสามารถทำนายพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมในกลุ่มต่าง ๆ ได้ร้อยละ 28 ถึง 52 และตัวแปรที่มีน้ำหนักในการทำนายการยอมรับนวัตกรรมคือ การรับรู้ว่าจะประสบความสำเร็จ ฐานะทางเศรษฐกิจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทัศนคติตามลำดับ นอกนั้นไม่มีน้ำหนักในการทำนาย

จากผลการวิจัยที่พบว่าทัศนคติทำนายพฤติกรรมได้ เพียง เล็กน้อยและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่สามารถทำนายพฤติกรรมนั้นอาจเป็น เพราะวามাত্রที่สร้างขึ้นไม่ เป็นไปตามทฤษฎีการกระทำด้วย เหตุผลดังนี้

1. มาตรฐานที่สร้างขึ้นไม่ได้สร้างจากความ เชื่อ เด่นชัด แต่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง
2. มาตรฐานที่สร้างขึ้นนี้ไม่มีการวัดทัศนคติทางตรง
3. ทัศนคติตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลมี 1 องค์ประกอบแต่งานวิจัยนี้วัดทัศนคติ เป็น 3 องค์ประกอบ
4. งานวิจัยนี้ไม่ได้นำทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไปร่วมกันทำนาย เจตนาเชิงพฤติกรรมตามทฤษฎีแต่นำไปทำนายการยอมรับนวัตกรรม (ได้จากการรวมคะแนนพฤติกรรมที่เคยทำและการยอมรับระดับจิตซึ่งไม่ใช่เจตนาเชิงพฤติกรรม)

5. ที่หมายในการศึกษาขาดความสอดคล้องกัน บางครั้งที่หมายคือมันฝรั่งพันธุ์ใหม่ แต่บางครั้งที่หมายคือมันฝรั่ง

สมทรง พิธิยานุวัฒน์ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบระดับและการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติต่อวิชาชีพครูและความตั้งใจใฝ่ประกอบวิชาชีพครูระหว่างนิสิตครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ที่มีภูมิหลังต่างกัน" โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงบรรยายประเภทการศึกษาระยะยาว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครูตามแนวทฤษฎีทัศนคติของพิชโยน ได้วัดทัศนคติและความตั้งใจในการเป็นครูของนิสิตคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 3 ครั้งคือ

ครั้งที่ 1 นิสิตมีฐานะ เป็นเพียงผู้สมัครสอบที่ผ่านการสอบข้อเขียนและรอการสัมภาษณ์

ครั้งที่ 2 หลังจากเรียนในคณะครุศาสตร์มาแล้ว 1 ภาคเรียน

ครั้งที่ 3 หลังจากเรียนในคณะครุศาสตร์มาแล้ว 2 ภาคเรียน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตหลักสูตร 4 ปี คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 รุ่นปีการศึกษา 2522 จำนวน 299 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ระดับทัศนคติและความตั้งใจในการเป็นครู ตลอดจนตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เปรียบเทียบระดับทัศนคติและความตั้งใจในการเป็นครู ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรดังกล่าว ระหว่างนิสิตที่มีภูมิหลังต่างกัน โดยสถิติการทดสอบค่าทีและเอฟ สรุปผลที่ได้ดังนี้

1. โดยเฉลี่ยแล้วนิสิตใหม่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีระดับทัศนคติต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับ "ดี" มีความตั้งใจใฝ่ประกอบวิชาชีพครูอยู่ในระดับ "มาก" และมีปกติวิสัยเชิงอัตนัยอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

2. ตัวแปรภูมิหลังที่มีผลต่อระดับทัศนคติต่อวิชาชีพครู ได้แก่ เพศ เขตที่ตั้งโรงเรียนที่สำเร็จชั้น ม.ศ.5 และการมีญาติเป็นครู

3. ตัวแปรภูมิหลังที่มีผลต่อระดับความตั้งใจใฝ่ประกอบวิชาชีพครู ได้แก่ เพศ และการมีญาติเป็นครู

4. ตัวแปรภูมิหลังที่มีผลต่อระดับปกติวิสัยเชิงอัตนัย ได้แก่ ภูมิฐานะ ขนาดครอบครัว และการมีญาติเป็นครู

5. ตัวแปรภูมิหลังที่มีได้มีผลต่อตัวแปรตัวหนึ่งตัวใดเลย ได้แก่ อาชีพของบิดามารดา ลำดับการเกิด ประเภทโรงเรียนที่สำเร็จชั้น ม.ศ.5 โปรแกรมที่สำเร็จชั้น ม.ศ. 5 ประเภทผู้อุปการะประเภทผู้ที่อยู่อาศัยด้วย และการมีประสบการณ์เรียนระดับอุดมศึกษามาก่อน

6. โดยส่วนรวม นิสิตครูศาสตร์มีทัศนคติต่อวิชาชีพครู และความตั้งใจใฝ่ประกอบวิชาชีพครูลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

7. ตัวแปรภูมิหลังที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติต่อวิชาชีพครู

7.1 ในระยะห่าง 1 ภาคเรียน ได้แก่ ประเภทผู้อุปการะ อันดับการเลือก และขนาดครอบครัว

7.2 ในระยะห่าง 2 ภาคเรียน ได้แก่ ภูมิลำเนา อาชีพของบิดามารดา และเขตที่ตั้งโรงเรียน

8. ตัวแปรภูมิหลังที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจ ใฝ่ประกอบวิชาชีพครู

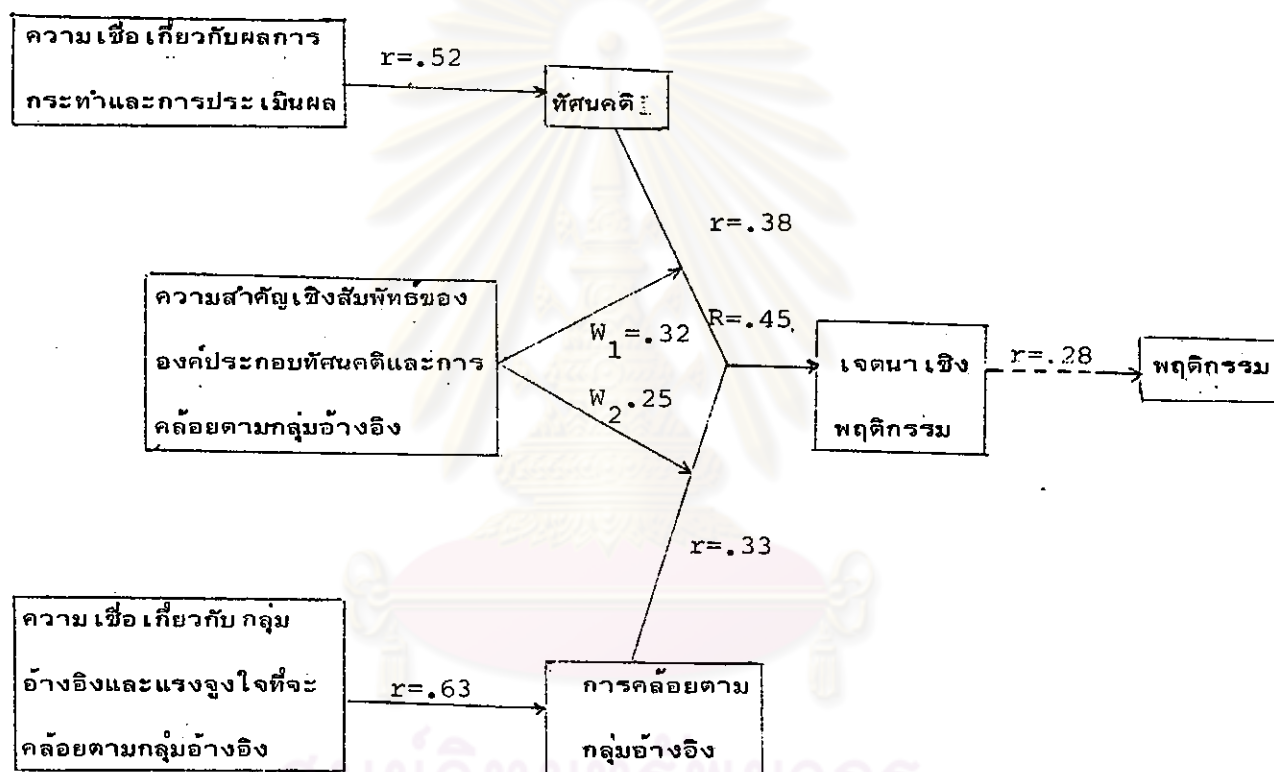
8.1 ในระยะห่าง 1 ภาคเรียน ได้แก่ ภูมิลำเนา อาชีพของบิดามารดา และเขตที่ตั้งโรงเรียน

8.2 ในระยะห่าง 2 ภาคเรียน ได้แก่ ขนาดครอบครัว ประเภทโรงเรียนที่สำเร็จชั้น ม.ศ.5 ประเภทผู้อุปการะและแต้มเฉลี่ยสะสมระดับ ม.ศ.5

9. ตัวแปรภูมิหลังที่มีได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติ หรือความตั้งใจใฝ่ประกอบวิชาชีพครูเลย ไม่ว่าจะระยะห่างเท่าใดก็ตาม ได้แก่ เพศ ลำดับการเกิด โปรแกรมที่สำเร็จชั้น ม.ศ.5 ประเภทผู้อยู่อาศัยด้วย การมีญาติเป็นครู การมีประสบการณ์การเรียนระดับอุดมศึกษามาก่อน และปริมาณเงินประจำเดือน

วรรณี จิระชูติโรจน์ (2527) ได้ศึกษาทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เจตนาเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมในการใช้บริการการปรึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยนำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของทิชโบนและไอเซน เป็นหลักในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสำรวจทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เจตนาเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมในการใช้บริการการปรึกษากับอาจารย์แนะแนวในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ

ปีที่ 6 จำนวน 760 คน ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบทัศนคติต่อการใช้บริการการปรึกษากับอาจารย์แนะแนวในโรงเรียนมีบทบาทต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมในการใช้บริการการปรึกษากับอาจารย์แนะแนวในโรงเรียนมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้บริการการปรึกษากับอาจารย์แนะแนวในโรงเรียน ($W_1 = .32$, $W_2 = .25$) และความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ตามทฤษฎีพบดังภาพที่ 8

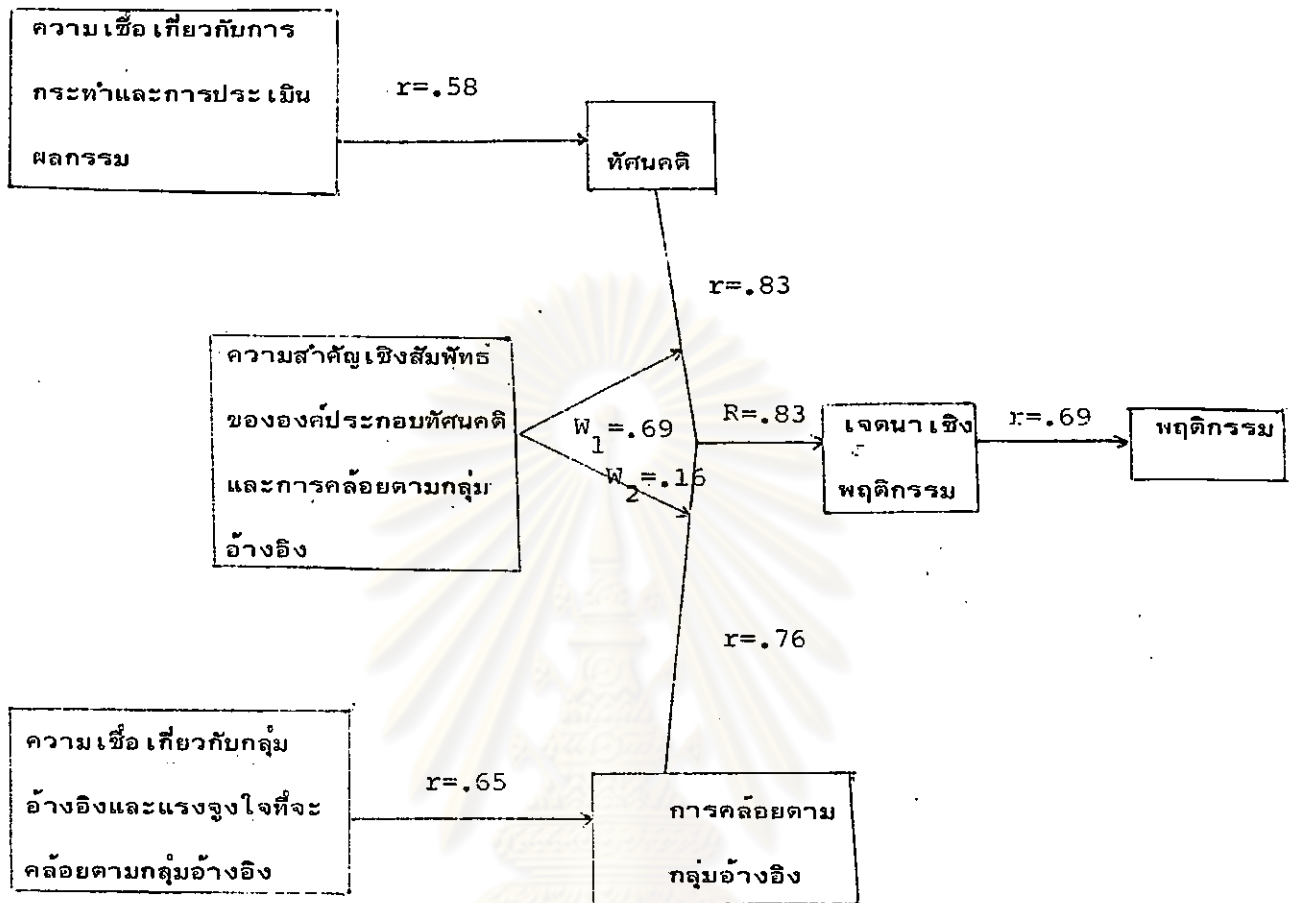

ภาพที่ 8 ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลจากการศึกษาทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เจตนาเชิงพฤติกรรมและพฤติกรรมในการใช้บริการการปรึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (วรรณี จิระชูติโรจน์ 2527 : 68)

ธีระพร อุวรรณโน (2527 : 20) ได้พูดถึงงานวิจัยของวราณี จิระชุตีโรจน์ ว่า พฤติกรรมที่วัดนี้วัดจากการเคยทำมาก่อนเพียงในอดีต มากกว่าจะ เป็นการวัดพฤติกรรมจริง หลังจากการวัด เจตนา เชิงพฤติกรรม

ชาญศิลป์ อุทโยธา (2528) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ตามทฤษฎีการกระทำ ด้วยเหตุผลของพิชโยนและไอเซน ในการทำงานและทำความเข้าใจพฤติกรรม การเลือกคณะ วิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการสอบโควตาภาคเหนือ ประจำปีการศึกษา 2528 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสำรวจความเชื่อ เกี่ยวกับผลของการกระทำและการประเมิน ผลกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ทศนคติ การคล้อย ความกลุ่มอ้างอิง เจตนาเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมในการเลือก เรียนต่อคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการสอบโควตาภาคเหนือ ประจำปีการศึกษา 2528 โดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2527 โรงเรียน สันป่าตองวิทยาคม จำนวน 84 คน ผลการศึกษาพบดังภาพที่ 9

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 9 ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล จากการศึกษา การทำนายและทำความเข้าใจพฤติกรรมเลือกคณะวิศวกรรมศาสตร์ในการสอบ โควตา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา 2528 (ชาตศิลา อุดโยธา 2528 : 28)

งานวิจัยชิ้นนี้ถึงแม้จะได้ค่าสหสัมพันธ์สูง แต่การนำทฤษฎีไปใช้ยังไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของทฤษฎีดังนี้

1. การวัดทัศนคติทางตรงแบบขั้วเดียว (UNIPOLAR) เช่นมาตรฐานหนึ่งตามว่า "ข้าพเจ้าคิดว่าการศึกษาที่ข้าพเจ้าเลือกคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการสอบโควตาภาคเหนือปีนี้เป็นสิ่งที่ดี" แล้วให้ผู้ตอบว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ขณะที่ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลนิยมทัศนคติแบบขั้วคู่ (Bipolor) เช่นดี-เลว (Ajzen and Fishbein 1980 : 6)

2. พฤติกรรมที่ศึกษาคือ "การเลือกคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการสอบโควตาภาคเหนือปีนี้" และการวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมวัดโดยใช้พฤติกรรมดังกล่าวแต่ในการวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำหลายข้อไปใช้พฤติกรรมเป็นการสามารถสอบเข้าคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ และบางข้อใช้การได้งานที่ตรงกับสาขาวิชานี้ (วิศวกรรมศาสตร์) ซึ่งไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมในมาตรวัดเจตนาเชิงพฤติกรรม และไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

ดังนั้นสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในการวิจัยของชาญศิลป์ ที่ศึกษาตรงตามแนวทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล มีเฉพาะสหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง กับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ระหว่างการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับเจตนาเชิงพฤติกรรม และระหว่างเจตนาเชิงพฤติกรรมกับพฤติกรรมส่วนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับผลการกระทำและการประเมินผลกรรมกับทัศนคติ ระหว่างทัศนคติกับเจตนาเชิงพฤติกรรมและสหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับเจตนาเชิงพฤติกรรม ไม่ได้ศึกษาตรงตามแนวทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานครในการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ วัตถุประสงค์เฉพาะในการศึกษาดังกล่าว มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาการนำเจตนาเชิงพฤติกรรมไปทำนายพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์

2. เพื่อศึกษาการนำทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการเลือกคณะวิทยาศาสตร์ ทำให้นายเจตนา เขิงพฤติกรรมในการเลือกสมัครสอบ เข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3. เพื่อศึกษาเจตนา เขิงพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการเลือกสมัครสอบ เข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์

4. เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับผลของการเลือกสมัครสอบ เข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ การประเมินผลกรรมความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในกลุ่มที่เลือกและไม่เลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์

5. เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มาใช้ประโยชน์ในการแนะแนวนักเรียนในการเลือกสมัครสอบ เข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์

สมมติฐานในการวิจัย

1. เจตนา เขิงพฤติกรรมสามารถทำนายพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการสมัครสอบ เข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. ทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสามารถทำนายเจตนา เขิงพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการเลือกสมัครสอบ เข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. ทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการเลือกสมัครสอบ เข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับผลรวมของผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับผลการเลือกสมัครสอบ เข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์และการประเมินผลกรรม

4. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คัดการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับผลรวมของผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

5. ความเชื่อเกี่ยวกับผลการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ การประเมินผลกระทบความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความแตกต่างกันในกลุ่มที่เลือกและไม่เลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2528 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมการฝึกหัดครู และทบวงมหาวิทยาลัย

2. ตัวแปรในการศึกษา

2.1 การนำทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไปทำนาย เจตนาเชิงพฤติกรรม

ก) ตัวแปรทำนายได้แก่

(1) ทัศนคติต่อการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์

(2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลือกสมัครสอบเข้าเรียน

ต่อคณะวิทยาศาสตร์

ข) ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ เจตนาเชิงพฤติกรรมในการเลือกสมัครสอบ

เข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์

2.2 การศึกษาความแตกต่างของค่ามัธยฐาน เลขคณิตระหว่างกลุ่ม

ก) ตัวแปรอิสระ ได้แก่

การเลือกหรือไม่เลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์

ข) ตัวแปรตาม ได้แก่

(1) ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อ

คณะวิทยาศาสตร์

- (2) การประเมินผลกรรมในการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์
- (3) ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงในการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์
- (4) แรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์

คำจำกัดความ

1. ทัศนคติต่อพฤติกรรม หมายถึง การประเมินการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ในทางบวกหรือทางลบของแต่ละบุคคล ซึ่งมีวิธีการวัด 2 วิธีตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลคือ

1.1 การวัดทัศนคติต่อพฤติกรรมทางตรงด้วยการประเมินความรู้สึกของบุคคลต่อการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ในลักษณะของความชอบ-ไม่ชอบ หรือดี-เลว จากมาตราจำแนกความหมาย

1.2 การวัดทัศนคติต่อพฤติกรรมทางอ้อม ด้วยการหาผลคูณระหว่างความหนักแน่นของความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับการกระทำ (b_i) การประเมินผลกรรม (e_i) และผลบวกของผลคูณนี้เป็นคะแนนทัศนคติต่อพฤติกรรมทางอ้อม

2. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่ว่าบุคคลส่วนมากที่มีความสำคัญต่อเขาคิดว่า เขาควรกระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งมีวิธีการวัด 2 วิธีตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลคือ

2.1 การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรง ด้วยการประเมินความเชื่อของบุคคลที่มีต่อความคิดของบุคคลส่วนมากที่มีความสำคัญต่อเขาว่า เขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น

2.2 การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางอ้อม ด้วยการหาผลคูณระหว่างความหนักแน่นของความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับความคิดของกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อเขาว่า เขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรม (NB_i) นั้นกับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Mc_i) และผลบวกของผลคูณนี้เป็นคะแนนการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางอ้อม

13. เจตนาเชิงพฤติกรรม หมายถึง ความน่าจะเป็นโดยอัตโนมัติที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรม

นั้น ๆ ซึ่งมีวิธีการวัด 2 วิธีตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลคือ

3.1 การวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมทางตรงด้วยการให้บุคคลระบุเจตนาเชิงพฤติกรรมในลักษณะของความน่าจะเป็นตามความคิดของเขาโดยการประมาณค่าจากมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด

3.2 การวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมทางอ้อม ซึ่งได้จากการทำนายจากผลการวัดทัศนคติต่อพฤติกรรมและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$I = f [W_1 A_B + W_2 SN]$$

4. คณะวิทยาศาสตร์ หมายถึงคณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คณะวิทยาศาสตร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. คณะวิทยาศาสตร์ ประเภทวิชาวิทยาศาสตร์ (เฉพาะชาย)	มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์
3. คณะวิทยาศาสตร์ ประเภทวิชาวิทยาศาสตร์ (เฉพาะหญิง)	มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์
4. คณะวิทยาศาสตร์ ประเภทวิชาคณิตศาสตร์-ฟิสิกส์	มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์
5. คณะวิทยาศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. คณะวิทยาศาสตร์	มหาวิทยาลัย เชียงใหม่
7. คณะวิทยาศาสตร์ สาขาศาสตร์คอมพิวเตอร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. คณะวิทยาศาสตร์ สาขาสถิติศาสตร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
9. คณะวิทยาศาสตร์ สาขาคณิตศาสตร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
11. คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
12. ประเภทวิชาเตรียมวิทยาศาสตร์กายภาพ	มหาวิทยาลัยมหิดล
13. ประเภทวิชาเตรียมวิทยาศาสตร์ชีวภาพ	มหาวิทยาลัยมหิดล

14.	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ วาริชศาสตร์	มศว.บางแสน
15.	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ สถิติ	มศว.ประสานมิตร
16.	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาคณิตศาสตร์	มศว.พิษณุโลก
17.	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาคณิตศาสตร์	มศว.สงขลา
18.	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา	มศว.บางเขน
19.	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา	มศว.พิษณุโลก
20.	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา	มศว.สงขลา
21.	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาฟิสิกส์	มศว.พิษณุโลก
22.	คณะวิทยาศาสตร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
23.	คณะวิทยาศาสตร์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
24.	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิชา เทคโนโลยี	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5. การเลือกสมัครสอบ เข้า เรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการเลือกสมัครสอบ เข้า เรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์อันดับที่ 1 ถึงอันดับ
ที่ 6 อันดับใดอันดับหนึ่งอย่างน้อย 1 อันดับ

6. การไม่เลือกสมัครสอบ เข้า เรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการไม่เลือกสมัครสอบ เข้า เรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์